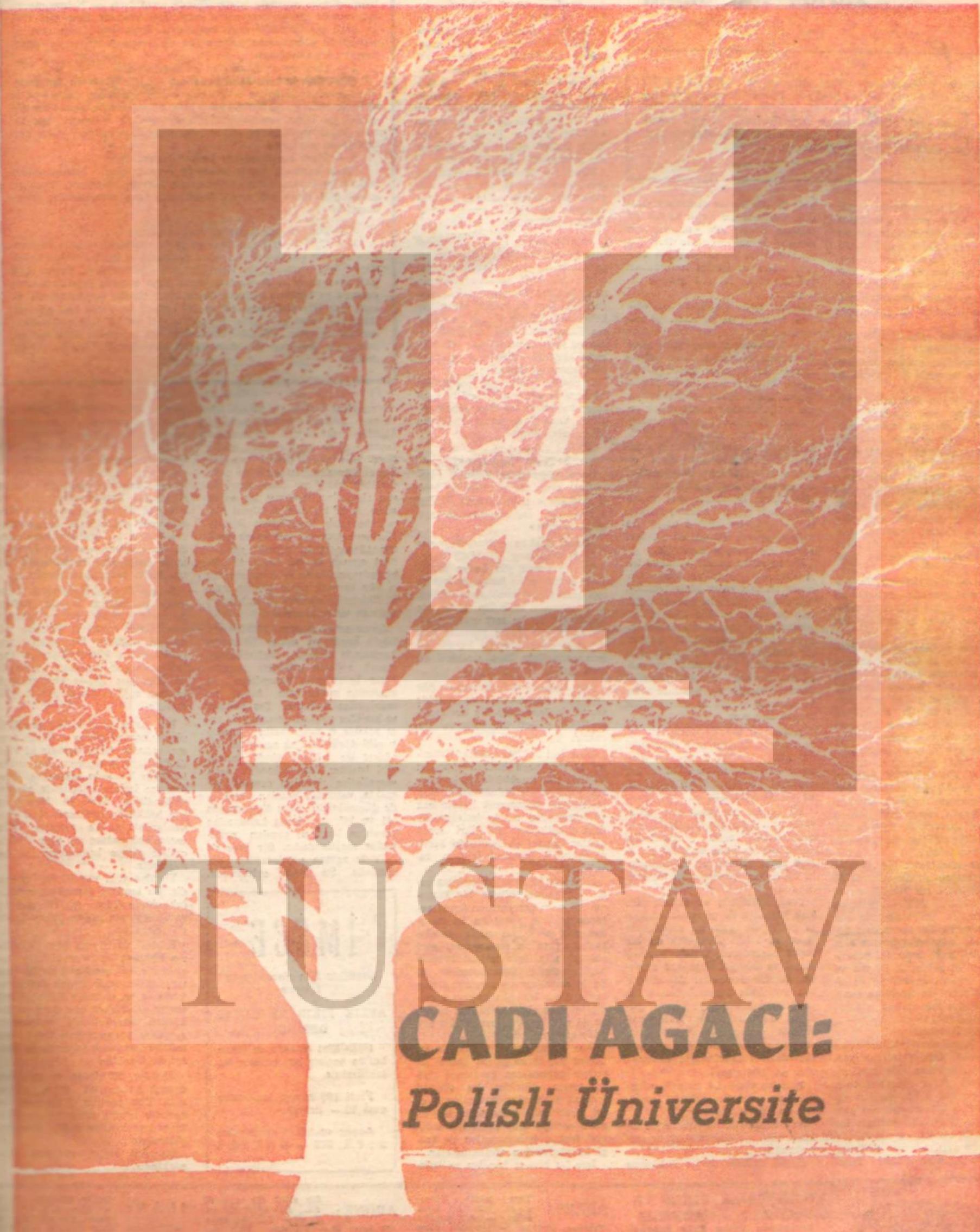

YÖN

HAFTALIK GAZETE

EREGLİ
ÇELİK
DOSYASI
KABARIYOR

MİZAH

REJİM SAVCISINI BEKLİYOR

Zeynel Gündoğdu

(C.H.P. Erzincan Milletvekili)

Sıfırdan başlayıp milyonerlige yükselen ve zenginlere hâs bir koaliyistik milletvekili seçilen nakışçı Zeynel Gündoğdu, özel teşebbüsün önlândaki katı doktrinerlerinden birdir. Okuyucularımıza hoşça vakit geçirmeye fırsatı verir ümidiyle, bu aşırı doktrinerin Sanayi Bakanlığı bütçesi dolayısıyla yaptığı konuşmayı, sayalarımızın elverdiği ölçüde yayımlıyoruz:

Maliye Bakanımız bütçenin açılığı ile dış kredi temin edemesez her şey durur demislerdir. Bu bir vaka ve gerçekdir. Bunun için Hükümet binbir gayret göstermektedir. Konsorsium ile temas halindedir. Yabancı sermaye gelsin diye çırpmaktadır. Kalkınma Plânumu'nu bu hedefler üzerinde bina edilmiştir.

Hükümet bu çaba içinde iken bir takım kimseler yabancı sermaye, Amerikan kredisi düşmanlığı içinde ve yerli sermayeyi de ürkütecek yoldadır.

Ne ister bugün aşırı sosyalistleriz? Ve ne iddia ederler?

Devlet eli ile fert zengin edilmektedir, çelik sanayii devletleştirilmeli, yabancı sermaye getirdiğini birkaç misli olarak alıp götürmektedir. Devlet para verir, kontrol hakkı yoktur.

Yabancı sermaye ve dış krediler ve hattâ yardım olmadan devletlerin idamei hayat eylemesi çok zordur. Buna ihtiyaci olan yeryüzünde kaç devlet bulabilirsiniz.

Biz kendi imkânlarımız ile yabancı sermaye ve dış yardım olmadan yapışımız kalkınma şabunda dâne kadar ne mesafe alabileceğimiz...

Amerikan yardım teşkilatı dânya ilk defa en büyük krediyi bize ve bu tesise (Ereğli Demir Çelik) açmıştır. Bunun karşılığı, teşekkür müdür, yoksa aşırı sosyalistlerimizin yaptığı nankörlük müdür? Ta 1958 yılında başlayan bu iş tam bitmek üzere olduğu ve Keban için finansman aradığımız plândaki işlerimizin takâku için dış kredi ve yabancı sermaye aradığımız dahilten sermaye piyasasını kurmak istedigimiz bir sırada koparılmak istenen firtına ve yaratılmış istenen havâ mes'ülliyetsizliğin, duygusuzluğun, ta kendisidir.

5 Dolar aradığımız bir devirde gelgi dışarıdan almak suretiyle 80 milyon dolarlık bir ithâlat tasarrufu yapacağız. Dahilde binlerce kişi fabrikada çalışacak. Bu işe ilgili sanayi kolları durmadan katkıda tâhsis aramadan hemen alıp çâhıma imkânını bulacak, parasını sağlayıp yâzıtmak isteyen ve belki de parasını evinde yastık altında saklayan bu işe hisse senedi almak suretiyle istîrâk edecektir. Devlet buradan 100.000.000.—'u aşan vergi alacaktır.

Devlet murakabesi yoktur iddiâsına gelince.. Devlet buraya yardım değil, Amerikan Hükümeti gibi iktisadi devlet teşekkülünde kredi Amerikan kredi şartları ile aynı, fakat miktar olarak çok aşasındır. Murakabe şartları ise bir iktisadi Devlet teşekkülünde olduğu gibi değil, anonim şirketler murakabe usulüne tabidir. Nite-

kim % 100 Devlet sermayesi olan İller Bankası 460 sayılı kanunun gereğince Ereğli gibi murakabeye tabidir. İdare Meclisine Devlet 4 aza ve 2 de murakabayı tâyin edecek, sonra da Devlet murakabesi yok denecek. Bu çok zengin bir iddiadır.

Devlet eliyle ferdin zengin edilmesi iddiaları da bu vesile ile tekrarlanmıştır

Devlet buraya borç para vermektedir. Vatandaş hisse senedi almaktadır. Bugüne kadar vatandaşlar birer, ikişer tam 80 milyon liralık hisse senedi almıştır; yârun bu şirket kâr edince hisse sahibleri de elbet temenni edecek. Devlet borç veriyor % 5,75 faiz alıyor; vatandaş da hisse senedi alacak karşılığında elbet temenni isteyeciktir. Bu mudur Devlet eliyle zengin edilmesi? Bugün Devlet bankaların var; vatandaş kredi verir; vatandaş bu kredi ile iş yapar, zengin olur. Bu anlayış içinde Devlet eli ile fert zengin mi ediyor diyeceğiz.

Bu sapık ve sakım iddiaları ile rişeneler gazete ve mecmâulardan bunları iddia etmektedirler. Arkadaşlar, gazeteler satışa değil, ikâniyle yaşıyor ve kâr eder. Ünvanları ki, bugün bu sakım fikirlerini ileri sürdükleri gazeteler devletin parası ile ayakta durmaktadır; yaşamakta ve kazanmaktadır. Samimi insanlar olsalar da buna da dokunuriardi; ve derlerdi ki, biz de devlet eliyle zengin oluyoruz

Muhterem arkadaşlarım, bu devre sakım fikirleri ileri sürüldüğü bir sırada Sanayi Bakanının gülencesi susmasi, açıklamalarını geç yapmasi; bu sapık fikir sahibiye cür'et vermiştir.

141 ve 142 nci maddelerin kârname için aşırı sosyalistlerin mücadelelerini, açık oturumlarını veren Devlet Radyosu millî bir eylem karışı yapılan bu istikameteki tâhrikâr hâcumlarda ise susmuştur.

Tesis kurulmuş ve nerede islam kapasite ile çalışacak vaziyete gelmiştir. İşin bu sahnesinde İmar ve İskân Bakanlığı da bir rapor hazırladı, tesisin kuruluş yerini ve malîyetini tâkîd etmiştir. Bu ne demektir? Bu dünyamızın neresinde görülmüştür? Maliye Bakanlığı bir gaye içinde gruplar, bir Bakanlık, vatandaş, yardım yapacakları ve yabancı sermayeyi ürkütecek şekilde hareket edenlere sanki inâzeme verir; olur mu böyle şey?

İşin bu vesile ile bu gibi müsâseselerin devletleştirilmesi iddiaları da alıp yürüdü.

Aziz arkadaşlarım, bu fikrin altına kötü niyet ve maksatlar yatmaktadır.

Büyük tesisler devlet imkânları

ile kurulur. Dünyanın her yerinde bu böyledir. Şimdi bize devlet teşebbüsü olan ve milyarlarca yatırım yapılması, meski Demiryolları, Et ve Balık Kurumu, Makine Kimya, böylece çoğalmak mümkündür. Hepsi de her yıl Devlet Bütçesini Merkez Bankasını temizir derecede zarar etmektedir. Yani her sanayi kolu ki devlet einden geçince kâr mı edecekmiş?

Her şeyin devletleştirildiği yer komünist rejimlerdir. Orada insanlar köle olarak doğar, köle olarak ölü. İşçi olarak başlar, işçi olarak ölü. Size acı bir örnek vermek isterim. Odalar Birliği Başkanı'nın devletleştirilmek fikri tenkid eden bir beyanına bir işçi teşekkür başkanı cevap verdi. Bu cevâbın en hazin tarafını aynen naklediyorum. «Odalar Birliği Başkanı bir zamanlar Bira Fabrikasında saat 30 kuruşa çalısan bir işçi idi. Bugün zengin oldu. Bu sebeple devletleştirme fikrinin aleyhindedir. İşte arkadaş TürkİYE'de çalışan herkesin birisinin dahi zengin olma, kazanma imkânı vardır. Ama her şeyin devletleştirildiği sosyalist memleketlerde işçi köledir. Ne acı bir gerçek ki bir işçi teşekkür başkanı söyleyip. Ama Türk işçiler böyle sakın fikirlerin arkasından gitmeyecektir.

Şimdi bu teşekkülün yetkilisinden soruyorum: % 100 devlet sosyalizminin tabâk edildiği memleketlerde bir işçinin serbet sahibi olduğu vâki midir?

Yine bu zattan ikinci bir sualı var: Sosyal Sigortalar Kanunu tasarısında bir madde vardır. Evzâcılığın bir nevi devletleştirilmesini istiyor. Bir kismi arkadaşları gibi ben de bunun aleyhinde konuştum. Büyük Meclis de Çalışma Bakanının, İşçi teşekkülârinin ve aşırı sosyalistlerin görüşlerini aleyhine hükümet görüşüsünün lehine oy kullandı.

O zaman bizim işçi sendikaları başkanı ve genel sekreteri ne yapalar beğenirsiniz? Beni tehdit ettiler. Yazdıkları resmi mektubu aynen okuyorum

*Zeynel Gündoğdu

Erzincan Milletvekili

Sosyal Sigortalar Kanunu tasarısı ile kesemize soktuğumuz elleri defederek tedbirlerimiz vardır. Erzincanlı işçilerle konuşmanız göndereceğiz.

Genel Başkan Genel Sekreter Seyfi Demirsöy Halil Tunç Şimdi; yüzde yüz devlet sosyalizmi tabâk eden Rusya'da işçi ve işçi teşekkülâri başkanları, hükümet tasavvûru müdâfaa eden bir milletvekiline bu tarz mektup yazabilirlər mi? Şayet yazsalar bile o yazışaların eti kemiği sahûn sanayilinin ham maddesi olmaz mı?

Fert bakımların hukukunun, hürriyetinin, bedenin ham maddesi kullanılaçığı bir devletçiliğe Türk milleti mîsâde etmeliyedir.

Eğer işçi hakları üzerinde samîn olısalı veya bilerek hareket etseler, her teşebbüs devlet yapısını tâyininde bulunmazlar. Buna bilerek, bilmeyerek işçinin hak ve hürriyetini tâhîp istikametindeki tekniflerdir. Bu fikri savunular işçinin omuzlarında kendi ağırlıklarını taşıtmak isteyen zaâhlârlardır.

...Tüccar ve iş adamlarımıza gelince, maâlesef büyük bir kısmını bu aşırı cereyanfara fırsat veren şekilde, yaratılan bu havâdan çekinerek mîcâdele azmini kaybetmekte ve sermayesini geri çekmekte. İşte felaket burada başlamaktadır. Unutmasınlar ki bu iş adamları ve sermayedâriar korkutukları bir gün başumiza geldiğin ne ellerindeki mal mülk, ne de para ve alânları hiç bir şey ifade etmeyecektir.

Ben, sistemlerin teminatını istismar kapılarını bizzat kendi eliyle kapamâanın karşısinede bulmakta. Nitelikim bu sistemî yâkmak isteyenler kuvvetlerini özel teşebbüsün gaflâtinden her sânfı olduğu gibi işlerinde bulunan birkaç istismarcıdan ve verdiği kaçağçılardan almakdadır.

İste bu birkaç kaçağı ve istis-

BASINDAN

Ankara Üniversitesi öğrencilerinden bir grup «Yan tutmaz, yön tutmaz, fastamam bacıyamaz» ilâkelerini bo nimseyen «Höts» adlı bir gazete yayımlamaya başlamışlardır. Bu gazetenin «bosyazı» sunu yayınlıyoruz:

Bizim içim cereyanlardan korkuyor deniliyor. Biz bu kamuda değiliz. Cereyanların hiçbirinden korkmuyoruz. Biz kahraman ve asılız. Bizim ruhumuzda korkaklı yoktur. Bu kendini bilmez üçbüçük kişisin iftirasıdır. Böyle bir iftirayı inan kuvvetimiz reddederiz ve bunu söylüyelerin aynen kendisine lade ederiz.

Esasen Sabırstanlılar olarak akıcı bir yolla meseleyi enine boyuna incelediğimizde hiçbir cereyanın korkmadığımız anlaşılmaktır:

1 — Su cereyanından korkmuyoruz:

Yıllar yâlî büyük devletlerâ dânen suyunda batta çâka su cereyanına lice alıştık. Hele büyük ve hamîyetli dostumuz Çukarîtanın dâmen suyunda gösterdiğimiz atraşyon ve batma çâkma egzersizleri hâli su cereyanına karşı lice alıştırdı. Hem olsa olsa en kötü bir ihtimâle suda boğuluruz. Zaten biz bînbîr dert ve çile içinde boğulmuşuz. Bunun içim su cereyanından ve de boğulmaktan korkmuyoruz.

2 — Elektrik cereyanından korkmuyoruz:

Çünkü bizde izole sanayi oldukça iherlidir. Koskoca vurgunları, soygunları, yalanları örtbas edip halkın gözünden saklıyoruz da elektrik tellerini ni örtbas edip izole edemeyeceğiz. İkinci bir sık olasılık da bizim memlekette priz ve elektrik düğmeleri her zaman kaçak yapıldığında vücutumuz elektrik cereyanına karşı besli finâyet yapmıştır.

3 — Hava cereyanından korkmuyoruz:

Hava cereyanı kapı pencereleri evlerde olur. Nüfusumuzun coğunuğu yerden bitme kulübelerde, inlerde barındırır. Atom屏蔽 gibi. Hava yok ve biz bunun içim hava cereyanından korkmuyoruz.

4 — Fikir cereyanlarından korkmuyoruz:

Her türli fikre karşı kapı ve pencerelerimiz simsiği kapadıktan ne içden dışarıya, ne de dışdan içeriye fikir giremeyeceğimiz için herhangi bir fikir cereyanı dinlenilemez. Buna içim fikir cereyanından da korkmuyoruz. Eğer simsiği kapandıktan sonra pencere ve kapılara rağmen bindiyle hâli herhangi bir azzâzı olsa bile muhtemel 141 ve 142 lerimiz karşıuma kale gibi dikilecektir. Yerî gelmişken söyleyelim. 141 ve 142 içim antidemokratikler diyorlar. Yaşandır inanmam. Bu maddeler değil antide-mokratik, herhangi bir demokratik bile değildir. Valiaa, billâz değildir.

marciyi koz olarak ele alarak bir sistemi yıkmak istemektedirler. Akitlân zehirlerinin panzehirini âmme hak ve menfaatlerini en az kendi menfaatlerini kadar mukâdesâde olduğu zihniyeti içerisinde bulmamış bir insan sıfatı ile ve bir dost tavsiyesi olarak buradan kendilerine İlettirm. Her şeyi devletten beklemek hatâdır, tüccar ve iş adamı gözünü dört açmak ve bu sapık fikirleri aşlayan gazete ve dergilere karşı İlân vermek söyle dursun kendilerini savunacak imkânları bulmaları ve yaratmalıdır.

Sayın arkadaşlarım, Hükümetin böyle sapık ve sakım fikirlerin karşısında olduğu muhakkaktır. Ancak, rejim'in selâmeti memleketin kalkınması vatandaşın, iş adâmının sermayenin, huzur ve emniyetine bağlıdır. Dış yardım ve krediyle yabancı sermaye de aynı şekilde o memlekete vatandaş gibi düşünlür. Çok acıdır ki Hükümet bu mücadelede gereğî gibi hareket etmemektedir. Aşırı sosyalistler bundan cesaret almakta, vatandaş bundan tereddüde düşmektedir. Ceza Kanununun 141 ve 142. maddeleri kalkmadan yaratılan hava ve yapılan nesnelerle kalkınma çabaları boş gidecektir. Hürriyet içinde kalkınmanın esasları sağlam olarak testbi edilmelidir.

Bir kismi doktrinler gayelerini istihâsanı sakım yollarda aramaktadır. Onun içindir ki kendileri yararlı yararlanır. Buna mânî olmanın zamanı geçmiştir. Sayın Komisyon Başkanı'nın ifade ettiği gibi Türkiye adam adam kârânlâne göttürilmek istenmektedir. Fakat bu gafliller, arkadaşında, gene Komisyon Başkanı'nın İddia ettiği gibi 30 milyonda 30 bin kişiyi bulamıyacaklardır.

Sanayi Bakanlığının Bütçesi sırasında en mühüm mesele sudur: Sanayinin inâkâfı yerli ve yabancı sermayenin emniyeti altında olmasına bağlıdır. Bu emniyet yaratılmadıkça bütün gayretler ve kalkınma çabaları boş gidecektir. Hürriyet içinde kalkınmanın esasları sağlam olarak testbi edilmelidir.

Bir kismi doktrinler gayelerini istihâsanı sakım yollarda aramaktadır. Onun içindir ki kendileri fikirlerinde olsalar, her zaman sermayenin emniyeti vatandaşın, iş adâmının sermayenin, huzur ve emniyetine bağlıdır. Dış yardım ve krediyle yabancı sermaye de aynı şekilde o memlekete vatandaş gibi düşünlür. Çok acıdır ki Hükümet bu mücadelede gereğî gibi hareket etmemektedir. Aşırı sosyalistler bundan cesaret almakta, vatandaş bundan tereddüde düşmektedir. Ceza Kanununun 141 ve 142. maddeleri kalkmadan yaratılan hava ve yapılan nesnelerle kalkınma çabaları boş gidecektir. Hürriyet içinde kalkınmanın esasları sağlam olarak testbi edilmelidir.

Türkiye yeni kuruluşun içinde dir. Bu kuruluş sarsıntısız muvafak olursa Türk milleti çağdaş medeniyet seviyesine çok yakında yükselecektir.

Böylesi devirlerde bazı sınıfların bilâssâa mîteşebbislerin tereddütlerini hesaba katarak bu tereddütlerini zâil etmek istikametinde iş ve sermaye teşebbüsünü teşvik gerekirken onu daha da tirkîlikli hareketlerde bulunmak, sosyalist propagandası değil, komünist havasının yayılmasına garet değil midir?

Partiler, Hükümet ve savcilar uyamık bulunmaya davet ediyorum. Zira partiler, Hükümet ve savcilar uyamık olmazlar ise, Türkiye demokrasîye değil, anarşîye gidecektir.

Şu anda rejim, savcısını aramaktadır.

IMECE

Özelâlike Kây Sorunlarını İşleyen

AYLIK FIKİR VE SANAT DERGİSİ

IMECEyi Ankara ve İstanbul'un başlıca bayilerinde bulabilirsiniz.

Fiyat 100 kurus, yıllık abone 10.— liradır.

Abone ve haberleşme adresi: P.K. 373 — ANKARA

Seher stînâde stînâde
ABONE : T.L., Altı aylik (26 sayý)
yâlî 30.— T.L. dir. Sa-
rekli estâcak İlân ve
reklâmlarla kitap İlânları içine Özel
indirimler yapılır. İlân ve reklâmlar
yayınlanması stînâde stînâde yapılır.
Geçmiş sayıları flyasy 2.50 T.L.'dir.

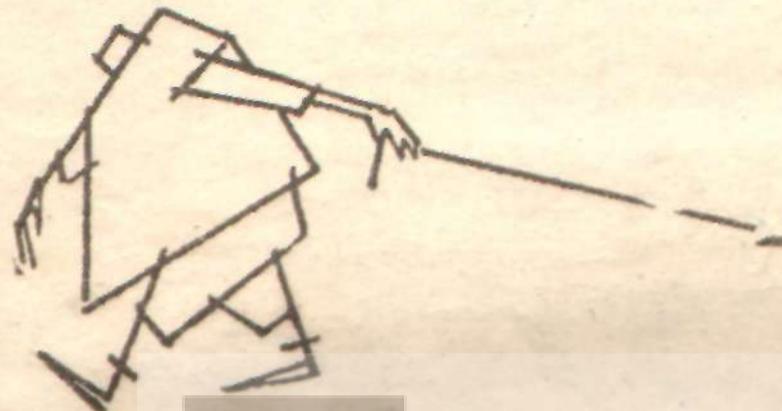
ILÂN : Seher stînâde stînâde
adresi: 25.— T.L. dir. Sa-
rekli estâcak İlân ve
reklâmlarla kitap İlânları içine Özel
indirimler yapılır. İlân ve reklâmlar
yayınlanması stînâde stînâde yapılır.
Geçmiş sayıları flyasy 2.50 T.L.'dir.

YÖN, 22 OCAK 1965

HAFTALIK FIKİR VE
SANAT GAZETESİ
Kurucular: Cemal Reşit Beyoğlu
— Mümtec Sosyal — Doğan Avcioglu
İmâz Sahibi ve Sorumlu Yazar
İşleri Müdürü: Doğan Avcioglu
Baskıda: Yer: Güney Matbaacılık
T.A.B.

SAYFA 2

TURHAN

BAKİŞ

GOL...

Rejimin savunuculuğunu yaptıklarını sananlar bütün hatlarıyla sol kanadı marke etmeye uğraşırken, telâşlı bakanlarla ulemâ, üçüncü sınıf isimleri ve cahil antrenörlerin takımlarına uygulama yolları ararken, Karakurt köyün deki mağaza boy bırakılan sağ kanat müdürlüğü bir günde 15'ler sarsıldı ve takımı, yarış sisteminden, perşembe oldu.

Geçen hafta Karakurt köyü ilkökünün avlusunda olup bitenlerle başbakanlık toplantı salonunda konuşulanlar yanyana getirilirse, üzerinde dikkatle durulması gereken bir manzara çıkıyor ortaya. Rejimi savunma endişesi içinde olduklarını söyleyenlere ne derece yanıldıklarını bundan daha iyi göstermek herhalde mümkün olmazdı. Sarsılan menfaatleri kollamak, gençliğin ilk defa olarak iktisadi ve sosyal konularda yükselttiği gür sesi boğmak amacıyla üniversite özerliğinden de vazgeçenlere lâyk oldukları cevabı vermek için yirmidört saat bile beklemek gerekmedi.

Karakurt köyü olayları, asıl tehlikenin kaynağını göstermek bakımından, üzerinde uzunboylu konuşmağa lüzum göstermeyecek kadar açık.

Sosyalist düşüncenin yayılmasından niye korkulur? Çünkü bu düşunce yerleşmiş çıkarları dokunmakta, örtülmüş hesapları aydınlığa çıkarmakta, yüzyıllardır aldatılan halkı uyandırmakta, kitlelerin sömürgelmesine karşı gelmekte, Türkiye'yi, MİLYONER yaratmadan, tam bir sosyal adalet için de, özgür ve kalkınmış bir ülke haline getirmenin bilimsel formüllerini ileri sürmektedir. İktisadi hayatı sadece aç kurtların çekilişmesi şeklinde görenler, başıboşluk havası içinde vurgun vurmayı tasarlayanlar elbette bu düşüncenin karşısındalar ve onların, elaltından, siyaset adamlarını kısıtlamaları kadar tabii birşey olamaz. Öte yandan, beceriksizliğini, ufukszılığını, kısırlığını açıkça ortaya koymuş olan dar görüşlü politikacı da, kendi durumunu iştirbas edebilmek için mutlaka bir «vurabalya» aramak eğiliminde-

dir. Şimdiye kadar ileri sürüdükleri çözümler hep fiyaskoya sonuclanıp halktan kopuk kalan düşünce çevrelerinin durumunu da aynı şekilde görmek mümkün.

Sol düşünceye karşı şimdiye kadar en sık yöneltilen itham «kökü dışarda»lık ithamıydı. Ama, şu son iki üç yıllık deneme, sosyalist çözümlerin evrensel düşünsel kaynaklarından olduğu kadar, bu ülke gerçeklerinden de kuvvet aldığıni hiçbir şüpheye yer bırakmadı. Bugün, millî menfaatlerin savunuculuğunu yapanlar sosyalistlerdir, yabancı sömürgeciliğe karşı fiktisadi alanında kurtulus savaşçı olanlar sosyalistlerdir; ülke sorunlarının zoruya fakat pek beceriksiz bir şekilde başlatılmaya çalışılan türlü reformların zorunluğunu herkesten önce ye herkesten daha fazla savunmuş olanlar yine sosyalistlerdir. Kimse millî bağımsızlık, millî hâvâsiyet millî menfaat konularında sosyalistler kadar hassas olamamıştır. Kökü dışardalık bu mudur? Üstelik, son avarların iç politika sahnesine eki olduğu yeni tipler, fiktisadi alanında artık acıga vurulan dis kavaklı rezaletler ve sömürgecilik örnekleri, kimin kökünü nerde olduğunu çok iyi göstermiştir.

BÜSTÇÜLK

Resmi makamlar, Karakurt olayından sonra gözlerini geçici bir süre için de olsa, biraz ayağa kalar verecekler ve her zamanki «tedbirler»ini almakla başlayacaklardır: sakallar kestirilecek, çarsaflar virgilacak, köy meydanına büst dikilecek, «aydin din adamları» yetişirmeye önem verilecektir. Sorumlular, meselein temel nedenlerine, alt yapıyla ilgili konulara inmevi yine reddedecekler.

Halk, değişiklik kendisine bir şey getirdiği ölçüde, değişimden yanadır. Kitlelerimizde hâlâ değişmeye karşı bir tepki varsa daha doğrusu halk tabakaları hâlâ fanatik ruhlu kimselerin kısırtımlarına kendilerini kaptırabilecekler sa, bunun nedeni, şimdiye kadar hep yüzeyde kalmış olan değişikliklerden henüz birşey anlayamamış, birşey kazanamamış, günlük hayatlarında bu değişiklikler dolayısıyla köklü bir iyileşme bulamamış ol-

«Hieroglif» den

Beklerin Hatası

malarıdır. Toprak düzeni veya düzensizliği aynı kaldıkça, halkın devlet yönetimine katılışı dört yılda bir ağa avukatlarına oy vermekten ileri gitmedikçe, sabah karanlığından aksamlara kadar çalışanların emeği değerlendirilmekçe, imkânsızlıklar içinde didinenler gecimlerini bile sahlayamazken bir iki kurnazlıkla milyonluk vurgun vurmak imkânı hâlâ varken, yukarı seviyede eğitim yapma yollarını halk tabakalarına açma çabalısında açıkça bir gevşeme görüldürken başa kasket, boyuna kravat geçirme şeklinde yüzeyde kalmış bir değişiklik neye yarar? Kurtuluş Savaşı'ndan sonra girişilen değişiklik hamleleri, tabii sonuçlarına mutlaka vardırılmış, yani eninde sonunda toplumun temel yapısına yöneltilmesi gereken başlangıç hareketleriyydi. Sosyalist düşunce, devrimleri bitmiş saymadığı, onları bırakılan yerden alıp daha otelere ve derinlere götürmek amacında olduğu için doğru yoldadır; orta—yolcular, herseyi bitmiş saydıkları, devrim kitabı çoktan kabadıkları ve işleri oluruna, daha doğrusu, kendi deyişleriyle «stabif gelişme» sine bıraktıkları için yüzeyde yuvarlanıp gitmektedirler. Menemen'den sonra Karakurt, Karakurt'tan sonra kimbilir neler? Tabii gelisme bu mudur?

Bugün devrimci geçenlerin bir çoğu, vaktiyle yabilmiş devrimlerin savunucusu olmakla bu nitelikleri koruyabildiklerini sanıyorlar. Oysa, bunun adı, dövediz «muhabazakârlık»tir. Yirminci yüzyılın geri kalmış Türkîyesinde devrimcilik, statükoyu muhafaza etmek değil, toplumu gerçekten özgürlestirece, ve yükseltecek temel reformları savunmak, bunları gerçekleştirmek için uğraşmak, toplumu ilkelerin zaferini hazırlamak demektir. Bu ise, kadın kollarının köylere yapacağı gezilerde manto dağıtmak, heykeller çevresinde nöbet tutmak la veya köylü için iane toplar gibi gazete göndermekle olmaz.

**TOPLUMSAL
PSIKANALİZ**

Okul avlusunda futbol oynayanlara saldırınlar doğru dürüst bir psikanalize tabi tutulsaları kimbilir neler çıktı ortaya? Türkiye de sınıf kavgası yok diyenler, kala balıkların bilinc — altıyla biraz daha yakından ilgilenmelidirler. «Gâvurlaşmış» insanlara yönelik saldırıların altında, halk tabakalarına pek bir sey veremeden değişimyi becerememiş ve dünya nimetlerinden az çok pay almağa basılmış tabakalarla karşı bir kırgınlık ve kızgınlık yattıktır. Kütleler, aşıkgöz şehirlinin, bürokratin kendi sine birtakım oyuncular oynadığından, kendisini oyalayıp aldatığından süphe etmektedir. Bu kırgınlığı belirtebilmek ve kendini bir tarafa itenleri kötüleyebilmek en kestirme yolu da «mukaddes» bayrağına sarılmak. Ustelik, onun bu eğilimini körküleyerek eski dizeni devam ettirmek ve halkın sırtından geçinmek niyetinde olanlar da bir hayli kalabalıktır. Halk kendi menfaatleri bakımından ne gibi bir temel çelismenin içinde bulunduğundan habersiz kendisini aldatanların peşinde sırıklenip gidiyor.

Türkiye'de sosyalizmin birinci hedefi, «aydın» geçen insanların kütleler arasındaki uçurumu doldurmak olmalıdır. Sosyalist düşüncenin en tabii müttefikleri orada, halkın arasında. Yeter ki onlara her sey açıkça anlatılabilsin, kimin kimden yana olduğu öğretilebilsin. Yoksa, yüzeyde kalmış tedbirlerin savunuculuğunu yaparak «aydın» geçinmek çok kolay.

Gerçek demokrasının kuruluşu halkı aldatanlarla kütleler arasındaki temelsiz ittifakın bozulmasına bağlı. Bütün gücüyle bu çemberi kırmağa önemlidir. Sosyalist düşunce, Türkiye'de demokrasiye geleceği bakımından en sağlam teminat sayılabilir. Ona karşı cenebe alanlar, demokrasi değil harhalde başka birşeyler istiyor olmalıdır.

Mümtaz Soysal

Üniversitede Reform: «Millî Emniyet» ile Üniversite arasında işbirliği kuruluyor

Geride bıraktığımız haftanın son günü, İnönü'nün başkanlığında, rektörler ve dekanların, bazı bakanlarla birlikte yaptıkları kapalı toplantıdan çıkan yetkililer açıkladı: «Aşırı sol çok tehlikeli bir hale gelmiştir. Bundan şüpheniz mi var?»

Sab günkü Cumhuriyet gazetesinde, toplantıda yapılan görüşmelerde, «Hükümetin, sol okimardan daha çok endişe duyduğu, çünkü bu akımların diktörler olduğu ve bazı değer hükümleri taşıdığı, ayrıca çeşitli memleket gerekleklerinin bunlar tarafından daha iyi anlatıldığı, buna karşılık sağ cereyanların ikna kabiliyeti olmadığından toplantıda etki yaratmadığı görüşünü ileri sürdüğünü yazmıştır.

Bu görüşmeler yapıldıken Manisa'nın Karakurt köyünde, bir valzin ve Kur'an hocasının tahrifcili köylüler, kaymakam vekilinin kafasını parçalıyorlar, öğretmenleri dövüyorlar ve evlerini tahrif ediyorlardı. Bu korkunç gaflet, Türkiye Öğretmenler Derneği'nin Millî Federasyonunun yayınladığı bildiride ibretle okunacak bir vesika halinde dile getirildi.

«Bir yıldan beri Nurcu-luk, gericilik, çırçırılık ve ideolojilerin tahrifçiler, aydınları, devrimciler ve Atatürk'ün öğretmenlerine saldırmada yarış halindeydi. Federasyonumuz, (irticâ) dedikçe, yetkililer ve çırçırıcılar koro halinde, (soleular) diyecek karşılık veriyorlardı. Devrimcileri tecize edip sullen, gericileri şimşirin bir mare Karakurt köyü ayaklanması gerçek failidir.»

OLAYIN İÇİYÜZÜ
Bir Nakşibendi köyü olan Karakurt'ta halk, geziçi nürcular, vazif ve Kur'an hocası tarafından öğretmenlere karşı uzun zamandır kuşkutulmuşlardır. Bu kuşkutmanın yarattığı sisik öğretmenlerin kendi kitaplarıyla kurdukları «Okuma Odası» dolayısıyla açıkça gözükmezdür. Okuma Odasına

ancak 15-20 köylü gelmektedir. Ötekiler, çeşitli çağrılar rağmen, «okuma odasına gelmeyez» diye direnmektedir. Köyde, böylece bir okuma oda ikiliği doğmuştur. Bir süre önce, tekelerin kaldırılması ve kıyafet devrimi üzerinde duran Atatürk ile ilgili bir film gösterilmesi gerginliği artırmıştır.

Fakat gerginliğin ilk aşık belirtisi, olay sabahı futbol oynanması dolayısıyla ortaya çıktı. Öğretmenlerin «Gelin takım yapıp oynayalım. Top Hazreti Alinin başı degildir» şeklindeki takılmalarına içeren birkaç köyli, öğretmenleri hırpalamışlar. Başöğretmen Kazım Aras'ın boğazına sarılmışlardır. Aras, durunu İlçeye duymuş, bir minibüs kiralayan 10-15 öğretmen köye gelmiştir. Akşam üzeri de jandarmaya birlikte Kaymakam Vekili Karakurt'a gitmiştir. Kaymakam Vekili, Kur'an Kursu odasına girmiş ve orada kadınlar namaz kıldıran hocadan Muhtarı sormustur. Fakat bu beklenmedik erkek ziyaretçiler karşısında kadınlar telâşlanırlar ve bir ufak çocugu camide namaz kılan erkeklerle haber vermeye yollarlar. Coeuk, kadınların haberini yüksek sesle iletir: «Ne duruyorsunuz, Kur'an Kursunu komünistler bastı!» Kadınların bir tecavüze uğradığını sanan köylüler taş, sopa, ne bulurlarsa sarılıp, Kur'an Kursu odasının daki kadınların imdadına koşarlar. Kaymakam Vekili arkadan başına indirilen bir sopaya yere yikılır. Okula saldırınak istenir. İçerinden birinin, «Okul resmi yer, saldırısınız kurasına dizişiniz demesi üzerine okulu bırakıp öğretmen ailelerinin kaldığı evlere saldırır. Okuma Odasına devam eden köylüler de döverler.

Olay bütün yurta duyulur ve Mesut Suna olayında olduğu gibi, yurt capında müthiş bir öfke ve infil dalgası Karakurt köyünün üstine akar. Bu öfke ve infil dalgasına katılmaktan AP. li basın ve AP Genel Başkanı dikkat kaçırdı. Demirel,

Başbakan İnönü ile Rektör ve Dekanları toplantısı
Gizli raporlar dinlendi.

«Adliyeye intikal etmiş bir olay hakkında konuşmam» dedi. AP. li basın ise haberini alta ve tek sütun başlıkla ufak bir zabita olayı gibi verdi. Mangezi «Bazı sosyalist yazarları da tesiriyle Üniversitede aşırı sol cereyanlar var» tarzında çok daha önemli haberlere ayırdılar.

Hükümet ise olayı, halkın ırıcılların doğudan doğuya yayıldığı tipik bir örneği ile kapatma yolunu tuttu: Üç bakan köye gittiler. Karakurt yakını Ilyaslar köyünde, halk, yetkililerin ikaz ile bakanları, ellerinde «Atam izindeyiz, Hırtılayın irticam karşısındayız. Bu feci irticâ, nefretle karışıyor» yazılı pankartlar olduğu halde karşıladılar. Köyde Muhtar, ırıcıları Bakan Öztrak'ın elini öpmek istedi, Bakan elini vermedi, doğru okula getti. Bakanlar, okul bahçesinde halka nasihatlar ettiler, Külli Mustafa Öztrak, Bakanlardan özür diledi. Külli olarak çok teşekkür ederiz. Boyunuz büyük. Çok üzgünüz. Bizi affediniz» dedi. Gazeteler, «Karakurtlular af diliyor» diye

manşetler attılar. İllerici dernekler köye Atatürk anıtını dikmeyi kararlaştırdılar. Müftüler, futbol oynamak günde değilidir diyen açıklamalar yaptılar. Radoda konuşan Diyanet İşleri Başkanı, futbol milli oyundur dedi. Bakanlar, jandarma çavuşuna «Öğretmenlerin malları, izleri senin omuzlarındadır» diyecek köyden ayrıldılar. Okul yeniden eski öğretmenlerle açıldı. Öğretmenlerin hemen değil de biraz zaman geçtikten sonra başka yerlere nakli uygun bulunuştu. Nihayet İnönü, Mecliste konutu. Olayın fazla mübaşa edilmemesini isted. Sağ dosyası böylece kapatıldı. Sol dosyası ise açık durmaktadır.

UNIVERSITE - POLIS İŞBİRLİĞİ

Sol dosyası hakkında Ankara Üniversitesi Rektörü İhsan Doğramacı, Haber Ajansına bir beyanat verdi. Üniversitenin, «karşılıklı yardım işbirliği» adlı altında Millî Emniyetle işbirliği yapacağını iftihârla belirten bu beyanat bir «utanç belgesi» olarak aynen yayınlıyoruz.

ANKARA (H.A.) — Başbakan İnönü'nün başkanlığında Üniversiteler Rektör ve Dekanlarının İstirakıyla yapılan toplantıda, Üniversitelere aşırı sağ ve sol cereyanların sizmalarına karşı «son derece müteyakkû olunması» kararlaştırılmıştır.

Akara Üniversitesi Rektörü Prof. İhsan Doğramacı, Üniversitelere «Belirsiz ve ajan olmaları muhtemel kimlerin girmelerine» karşı müteyakkû olunacağına bildirmiştir. Gerekirse bu konuda Hükümetle karşılıklı yardımlaşma yapılacağını bildirmiştir.

Doğramacı'nın verdiği bilgiye göre, «Kürsü hürriyetine dokunulmaması», «oldarı ve lili muhtarlığı» de zedelemeyecektir. Ancak, hükümet, kendî istihbarat kaynakları vasıtasiyle ażmaları testip edip bildirdiği takdirde, üniversitelere kendi işlerinde tedbirde gideceklerdir.

Prof. Doğramacı, böylece talebeler arası talebe olmayan kimselerin girerek tehlikeli olmalarının önlenemeyeceğini sözcülerine eklemiştir.

Universitelere ajan olarak talebe hizmetine girebilen kimseler de derhal mahkeme lere sevk edilecektir.

Resmen ifade edilmemekte beraber, hükümet evvelki

gündü toplantıda sizmalarla karşı istihbarat raporlarını getirmiş, hocalar da kendilerine yardım edilirse «mütelyakkû olmalarının daha kolay bir şekilde imkân dahilinde girebileceğini söylemislerdir.

(YÖN'ün Notu: Rektörlerin tavsiyemiz, bu beyanat, tercüme edip Amerika ve Avrupa üniversitelerine göndersinler. Ancak tek bir memleket te, o da İspanya, tasvip göreciktir.)

Tanrı ki bu tip sözlerin başına asetmesi, fikir hürriyetine inanmış, ve yakın bir geçmişte çetin bir Anayasa mücadeleini başarıyla sonuçlandırmış dülüstü Üniversite hocaları arasında tepki yarattı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Arif Pashaoğlu «Fikir hürriyetine saygılmak gereklidir. Tedbir alınmasını gerektirecek bir durum yoktur» dedi. Prof. Bahri Savci da, «Sol tehlîke bahanesiyle» nelerin ortulmamak istendiğini belirtti. Siyaset Bilgi Fakültesi Fikir Kulübü de oynamak istenen oyunun gülenciliğini bir bildiri ile kamuoyuna duyurdu:

15 Ocak 1965 günü Başbakan başkanlığında yapılan Üniversite rektörleri ve dekanlarının katıldığı toplantıda Üniversitelerdeki düşünsel çalışmalar gözden geçirilmiştir.

Toplantıda, toplumsal sorunları düşünmek ve tartışmak, bu konularda görüşlerini belirtmek bile suç sayılmak yoluyla gidilmiştir.

Türkiyenin sömürülme yolunda petrol konusunu, düşün öngörügün kışkırtma araci TCK 141-142. maddeleri tartışma, Anayasa düzenini savunan bildiriler yayılmamak suçlaması olabilmisti.

Ayrıca, gençliğin düşünsel çalışmalarının dışarıdan güdüldüğü gibi bir suçlama da buna eklenmiş ve Üniversite polis sokulması hâli, gösterilemek istenmiştir.

Demokratik bir yüz verilmeye çalışan toplantı, gerçekte üniversite özerkliğini kısıtlayııcı, düşün öngörügün köşekleme yolunda çalışmaların bir aşamasıdır.

Suç sayılan bu çalışmalar Atatürk'ün Türk gençliğine komitelerin yerine getirilmesinden başka bir şey değildir. Atanın gençliğe hitabeti ve Bursa mutlu bu gü-

Sereflere verilen ziyafette hocalar ve Dr. Sait Millî Eğitim Bakanı Oktem nerelerde?

Coca-Cola
Meselesi

Gazetelerde verdiği habus kadar reklamlarla tanıdığımız yerli—yabancı sermaye ortaklığının şaheser örneklerinden biri olan Coca-Cola firmasına 2 milyon lira yardım yapıldığı herhalde kredi olacak. Büyüce Komisyonunda CHP. Sakarya Milletvekili Burhan Akdag tarafından ileri sürülmüştür. Akdag, «Bu milletin ayran, soda, gazoz içmek suretiyle bu ihtiyacını tatmin edeceğini açık iken hiç bir döviz tasarrufuna imkân bırakmamışın, aksine ecnebi sermayenin döviz getireceği bu kanala 2 milyon lira yardım yapmasının sebeplerinin açıklamasını Sanayi Bakanından talep ediyorum» demektedir.

Bu konuda bizim de ekleyeceğimiz ufak bir husus var: Öğrendiğimizde göre, Devlet Planlama Teşkilatı, Coca-Cola için verimli yatırımlar diley rapor vermiştir! Yoksa Coca-Cola ile mi kalkınacağız?

revi gençlige yüklemiştir.
Bütün engelleri yenerek
görevimizi yapacağınız
ÖKTEM'İN KELLESİ
İSTENİYOR

Bir kısım üniversite hocalarının asıl derdi, üniversitede reform isteyen Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem ile İstanbul'daki dört öğrenci örgütü başkanı (Ketancı - Çengel - Telci - Bayaz). Hocalar, «Artık tarihî birlik seferberliğimizde de dikkatli talebe tepkilerini bize sunacaktır. Hocalar, tarihî birlik seferberliğimizde de, öğrencilerin genel bir zgîr oluyan bir takım teşekkürlerle hocaların kafalar üzerinde el sıkışan ve bunların her ithamını hocaları hizaya getirmek için fırsat sayan Millî Eğitim Bakanım bu huyundan vargelişmeliidir.» Bakanla bir kısım hocaların arasında kadar açıkta ki, Başbakanlık toplantılarından sonra Rektör ve Dekanları hükümetçe verilen Bulvar Palasındaki yemekte Millî Eğitim Bakanı, diğer bakanlar-

Ereğli - Çelik'te korkunç yolsuzluk iddiaları!..

Eruğlu Çelik İdare Meclisi Başkanı Damış Koper
"Senden evvel çok nevvalar var idi..."

Kökü dışında dış politika olmaz

PODGORNY başkanlığındaki Sovyet Heyeti'nin Türkiye'yi ziyareti içerde ve dışarıda çeşitli biçimlerde yorumlandı. Bu ziyareti hiç hoşlanmayanlar ve bu duyguların açığa vurulanlar çıktıktı gidi, olayları daha gerçek bir açıdan ele almamı bileyen de eksik olmadı. Bu İhdicelerin sayısı birincilerden az değildir.

Sovyet heyetinin ziyaretinden rahatsız gibi
görünmen iç çevrelerin başında Adalet Partisi yöneticileri ve yeni Başkan vardır. Podgorny'nin Ankara temaslarından bu çevrelerin ve bazı yazarlar çevrelerin hoşlanmaması tabii sayılmalıdır. Nitelikle AP. Genel Başkanı bu konuda söyle konusmuştur:

— Rus beyetinin ziyareti dışında tefsirler yol açmıştır. Türkiye acaba taraf mı değiştiyor mu suali sorulmaktadır. Bugün hür dünya ile Sovyet Rusya arasında köklü ihtilâflar vardır. NATO'yu karşısına alarak, üyelerle tek tek mülahâsebete girerek, tesanüdü sarsmak ve NATO'yu içeren cokermek taktiği vardır. Bütün bu gayerlerde bir Truva atı mahiyeti olmamasını temenni ederim.

Bu demek, Bay Demirel'in dış politikada dehşetin derhal ortaya koymuşundan başlandıktıktan sonra yankusunu yarattı. Herhalde Fransa ile İngiltere Rusya'ya kendilerileyi, teker teker temasla gerekçe NATO'yu igeriden gökertmeli takririnden habersiz oldular için Rusya ile temasla sakınca görmüyorlardı! Hele Amerika hemen bu yakınlarında bir Sovyet heyetinin top rakkalarında ağırlıyacağı için bu taktilen büsbütün habersizdi. O halde bu NATO üyelerinin dikkatini çekmeyi AP, Genel Başkanının denemesi... Bu arada Bay Silleyman Demirel'in NATO'yu tek başına ayakta tutmak için gösterdiği endiseler ve telâş takdirle hâlinde.

Nitekim bu gayreti eleştiren Ulus Dış Politika Yazarı Ahmet Sükrü Esenç şunları yazıyordu:

— NATO dayanışması ancak bütün ortaklarla olsa, tıpkıki bağlı kalmalarıyla korunabilir. Kıbrıs meselesinde Moskova'dan yardım istiyen Yunanistan NATO'yu düşündür mü? De Gaulle NATO'dan filen ayrılmıştır. Türkiye NATO dayanışması namına birkaç yıl önceki kadar adeta NATO'nun vessayı altına almıştır. Dış politikada faydalılığını kaybetmemiştir. Ortaklarından birinin savas tehdidi altında kaldığı bir gün, NATO, kendisine yardım etmeyeceğini, hatta verilen silahları kullanamayacağı söylemiştir. Türkiye, güvenliği ve millî menfaatlerinin korunmasının yalnız ve yalnız NATO'nun davansusuna dışinceye dayanamaz.

Bu suretle Türkiye'de son zamanlarda güçlenen millî ve hayâyetî Adalet Partisi görüşünün politika dilişçisi karşısına çıkmıştır. Türkiye'nin da, Demokratîk İttihat ve Kardeşler partisine ve başbakanı da, son zamanlarda güçlenen millî ve hayâyetî Adalet Partisi görüşünün politika dilişçisi karşısına çıkmıştır. Türkiye'nin da, Demokratîk İttihat ve Kardeşler partisine ve başbakanı da,

kaynaklara dayanarak hüklüm vermeğe çalısması ise bir başka garip hikâyedir. Türkiye'nin millî menfaatlerini Batı kapitalizminin ağabebi devletlerin görüşleriyle bir tutmak alışkanlığından kurtulamıyorlar, Türkiye'nin bağımsız bir devlet olduğunu unutamadırlar. Ve çıkarlarını korumak millî yeteneğine sahib öteki Batı ülkelerein de gerekince kendilerine özgü davranışlarıza geçitlerini hiçbirşanından çıkarmamadırlar. Bu konuda da Ahmet Sükrü Esmer'in Adalet Partisi Başkanına verdiği cevap genelde eğlenceliydi:

← Türkiye'nin tutumundaki memnun olmamış yan yararı yorumcular, bu hükümlerini Türkiye'nin menfaatleri bakımından değil, kendi menfaatleri açısından vermektedirler. Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin gergin olmuşken kendi menfaatlerine uygun görenler vardır. Bunlar Türkiye'nin devamlı olarak Rus təhdidi altında olduğu manzarasını çiziyorlar. Zira tehdit altında ve korku içinde Türkiye'nin kendi kollarına atılacağı veya atılmışken oradan ayrılmayıcağım umuyorlar. Böyle maksatlı telkinlere kulak asacak saflardan değiliz. Türklerin nüfus ve basılırlılarından evhamlı deyibildi.

BATI devletlerin dünya politikasının yeni gerçeklerine uyarık Sovyetlerle temaslara gerçekten Türkiye'ye minhastır bir kararlılık porde yaratmak çabası kimin hesabına faydalı olacaktı sorusunu da politikadağı ve iç politikadağı bazı gerçekler aydınlatmaz hâkmândan faydalı olacaktı. Türkiye Dışişleri Bakanının Moskova'ya gidişti de Batı'nın hançerlerle asabyilete karsılıştı. Battam bu çevrelerin kendileri içün tabii saydıkları bir çok davranışları Türkiye içün hoş görmemek hâkim görüşinden henüz kurtulmuş değilidir. Türkîyenin vesayet mehtâbı olsadıysa, millî çatılar gerektiğinde yâhut başımıza kollar vermek kudretinden mahrum olduğunu düşüncesini buraları kafalarına yerleştirmek içün önce bizim politikacılardanın millî varlığımızı gilven duymaları gereki. Pîrânikâtin, acz duygularından, azzâzîlik kompleksinden kurtulmak Atatürk devrinde kendisi gilven düşüncelerini millete aplamak sorundayız. Yabanı tâhârâ kolroju alımı sağlayıp, dış politikamızı onlara yorumcularına hoş görürmek esasına göre düzenlemek isteyenlerin Atatürkçiliğinden nadpleri yoktur. Bağımsız Türkiye'yi ikâre edebilmek yeteneğinden nadpleri de vaktur.

İlhan Selçuk

lik temel inşaatını yapan Morrison'a gölge bir şahıs matikitle ve yüksek fiyatlarla kırıldığını yazmaktadır. Burhan Akdag bu konuda daha teferruatlı bilgi vermektedir. Aksa-
dış'a göre, Danış Koper, hârdalı Dündar Koper ve Tevfik Kaya üçlüsüne alt Bormak şirketi, makineğini Morrison'a 2,5 milyon liraya kiralamıştır. Makineler, yalnız NATO işlerinde kullanılmak üzere girmekle-
tilmişdir. Uşuslu kıvalma, Cemil Kokoç isimli bir şahıs yoluyla yapılmış, fakat kira bedeli Kokoç'a ödenmemiştir.
Akdag, kira bedelinin İsviçre bankalarına bahis konusu su-
lhet adında yararlılığını doğrulup olsadığını sormaktadır.
Sakarya Milletvekiline göre,
Morrison Ereğli Demir Çelik kendişine gereklî bazı makinelere sahip olmadığı için zarar ettiğini ileri sürürek Hakeme şah-
miş ve Ereğli Demir - Çelikten 10 milyon lira fazlınat al-
mıştır. Morrison, Bormak mak-
neleri dolayısıyle gerçekten a-

bu çok pahalı tesis, Türk ve Amerikan hükümetlerinin, sermaye ve kredi olarak sağladıkları 2 milyar liradan fazla parayla kurulmuş bir cins karma ekonomi şaheseridir.

Bu karma ekonomi şaheseri hakkında aklı durdurulan yeni yeni yolsuzluk iddiaları ortaya atılmıştır. Yüksek Mühendis Salih Muzaffer Kuyas, 7 sayfabık matbu bir dokümanda 12 adet yolsuzluk ileri sürülmüştür. CHP, Sakarya Milletvekili Recep Akdağ da Bütçe Komisyonunda önemli iddiyalarda bulunmuştur. Bu iddialar gündeyle kadar cevapsız kalmıştır:

dar cevapsız kalmıştır.

mamul ithaline müsaade edilmemesi için, Temmuz 1964 te, Bakanlığa müracaat ettiğini, fakat talebi yerine getirildiği halde işletmeye baglayamadığını, bu yünden piyasada sıkıntı ve karaborsa olduğunu açıklamıştı. Akdag ve Kuyas, yarı mamul ithal müsaadesine rağmen, ithalatın neden geciktigi açıklamaktadır. Yüksek Mühendis Kuyas şöyle demektedir: «Yaptıları ihalede iş, en ucuz tek lîf veren firmaya verilmemiği gibi, yolsuz işlem yüzünden as gari dört ay zaman kaybuna se bep olunmuştur. Akdag, fiyat fakturasi 300 bin doları bulduğu nu heri söylemektedir. Bu meselelerde, bir nakliye işi de ortaya çıkmaktadır: Amerikalıların espoze ettiği bir usule göre, it balatın yarısı Türk, yarısı Amerikan gemileriyle yapılacaktır. Bu işi Amerikalılardan çok ucuz fuyata yüklenmek zorunda kalan Deniz Nakliyat T.A.S. devletindir. Üç gemiyle Amerika'ya göndermiştir. Gemiler iki ay dan fazla Amerikan limanlarında bog beklemiştir. Bu arada Deniz Nakliyatın 50 bin tonluk navlununun 20 bin tonu dâha Amerikan firmalarına peskes çekilmişdir ve bu iş Deniz Nakliyat T.A.S. in muhalefetine rağmen yukarıdan gelen taziyikle kabel edilmiştir. CRP, Milletvekili Akdag, bu konuda ya soruları sormaktadır: «Morrison firması ilgililerinin, Amerika'da bazı deniz nakliyat şirketlerini himaye için 20 bin ton yükün de Amerikan gemileriyle nakle-

2 - Sanayi Bakanı: Erol Demir - Çelik'in işletmeye hizyacığını ileri silerek yar-

dilmesi yolunda, hükümete bir baskısı olmuş mudur? O sırada AİD'den Maliye Bakanlığımıza yapılacak 7 milyon dolarlık yardımın kesileceği taziki de yapmak suretiyle ve Denizcilik İşletmesi Genel Müdürinin şifa hi emirleri dinlenmeyerek Ulaştırma Bakanlığından yazılı emi istediği ve bu yazının da Genel Müdüre yazılması üzerine 20 bin ton malın da Amerikan gemileriyle memleketé getirildiği, üç Türk gemisinin 2,5 ay Amerikan limanlarında boş olarak bekletildiği doğru mudur? Ve bu hadisinden mesulleri nasıl teziye edilecektir?

3 — «Tahkiki cihetine gidişti takdirde iddia ve ibbarları mızın tam bir gerçek olarak ortaya çıkacağım şıphemiz yoktur» diyen Salih Kuyaş, kalınlaşan tesisinin yüksek fiyatla bir Amerikan firmasına verilmesinde israr edilmesi yüzünden fabrikancı işletmeye açılmışının geciktigini yazmaktadır. Gecikme, asgari bir besapla, menekletin 50—60 milyon lira döviz kaybetmesi demektir. Kuyaş'ın iddiası şudur: «Amerikan firmasına yapılan fazla ödememinin gereklesi olarak, (Am.) an firmaları bu tesisin daha çabuk teslim ediyor) denmiş fakat fabrikancı her şeyi hizur olduğu halde, bu tesisin hâlâ gelmemiş olması yüzünden, fabrikancı işletmeye açılmışa geciktirilmiştir.» Bu arada kireç işi de gecikmiş, Koper, kalsınasyon tesisinin gecikmesine süğünerek, «Kireç içinde aceleye lüzm yok demistir. Fakat şepte yandan da bakanları, «Bana kireç ocagi ve makine bulun. Kireçsizlik fabrika çalışamayacak. Fabrikayı söküp götürecekler diye sıkıştırılmıştır. Sanayi Bakanı, ise kalsınasyon tesis konusunda bunun Şeker Fabrikaları A.S. ile Makine ve Kimya Endüstriyel Kurumu tarafından yapılabileceğini Ereğli Demir-Çelik'e çok önceden bildirdiğini, fakat «Şirketin bir yıl bekledikten sonra bunun ittihali için talepte bulunduğuunu açıklamış ve eyerli sanayi hessine içim yana yana ithâl müsaadesi verdim» demiştir.

4 — Demir cevheri meselesi: Ereğli Demir - Çelik'in, sadece Vehbi Koç'un hassasiyetine yol açan demir cevheri sağlanması meselesi de çıkmazda gözükmemektedir. Yüksek Müenhes Salih Kuyaş'ın demir cevheri ile ilgili iddiası şudur: «Demir cevheri temini mevcutunda perde aralandığında birçok olaylar meydana çıkaracaktır. Demir cevherinin bugün CIF Ereğli ortalaması maliyetinin 17—18 dolar tekabül ettiği ilgililerce ifade edilmektedir. Keza bu cevherin dışarıdan ithal tek çıkar yol gibi görünmektedir. Ayrıca mevcut demir cevheri oacaklarının yüksek bedeller ödenmek suretiyle satın alınmasının Erdemirce planlanmaktadır olduğu ve karar defterine geçirildiği ifade edilmektedir.»

Bu konuda, CHP. Sakarya M. Vekili Akdag'ın, on gündür hâlâ yalanlanmamış iddiaları ise aynen söylemiştir: «Vehbi Koç, senede 350 bin ton, Necati Akin 100 bin ton, Dümeks 100 bin ton, Koyuncu 50 bin ton taahhüt ettikleri ve fakat muka velede avans çekme bulunmadığı halde, Koç'u şirketten 1 milyon 750 bin lira avans aldı. Necati Akin'ın da bu ödeme yi ileri sürerek 700 bin lira çekti ve halen Necati Akin'ın mukavele tarihinden bugüne kadar şirkete bir gram demir teslim etmediği ve Ereğli Demir - Çelik'in de usulsüz olduğunu 700 bin lira için bir takibat tevesi ettiğine doğru mudur? Dümeks'in verdiği malın yüksek arsenikli olduğu ve mu kavalo sergilerine uygun bulunmadığı Amerikalılara tesbit edildi! Hâlde, Dümeks'e alt Akin ocağından 11 bin ton va sif malın şirkete teslim alındığı doğru mudur? Ayrıca Koç'un ana mukavele dişi ton başta 10 lira zam aldığı ve bu

nun 3,5 milyon lira tuttuğu... doğru mudur?»

5 — Ereğli Demir - Çelik, Maliye Bakanlığından en son talep ettiği 200 milyon liranın 100 milyon lirasını alamayınca, maliyetini 2,6 milyar lira olarak ilan etmiştir. Bu para da verilse maliyet her halde 2,7 milyar lira olacaktı. Fakat maliyetin daha da yükselmesi beklenmektedir. Buna örnek olarak Salih Kuyaş, demir cevheri durumunu la tesislerdeki bir noksası ile ri surmektedir: Otomatik maliye konveyör bantları, tariheden elektrik sistemi, tozdan miteessir olmamış şekilde yapılmadığı için, yaz aylarında işleyebilecek durumda değildir. Amerikalı uzmanlar, tesisin düzeltmesini zorunlu saymaktadır. Bunun gibi meseleler esasen asrı olan maliyet ve satış bedellerini daha da artırır. Salih Kuyaş, bu konuda söyle demektedir: «Erdemir'in broşürlerinde açıklanan mutasavver mamul madde maliyet ve satış bedelleri emsaline göre abnormal derecede pahalı olduğu halde, bu fiyatların öngörülenlerden daha da pahalı olması ihtiyamî mevcuttur. Bu durumun Türk ekonomisini çok kötü bir şekilde etkileyecegi aşkarıdır.»

6 — Liman inşaatı ihalesinde Ari firması 36 milyon lira teklif verdiği halde, ihalet 46 milyon liraya Sezai Türk - Fevzi Akkaya firmasına verilmiştir. Liman maliyetinin 53 milyon lira yaşı anlaşılmıştır. Ereğli Demir - Çelik bu konuda «Türk - Akkaya, şirketimiz İshn'e büyük farklar tevildi eden varyand teklif vermiştir. Teklifi bir yabancı liman firmasının uzmanına inceletti. İshn'e bu uzmanın seçtiği üç firmadan en ucuz teklif yapan Sezai Türk - Fevzi Akkaya firmasına verdik» demektedir. Meselenin her halde tahkike İhtiyaç vardır. Bir yabancı uzmanın müthalası ile, ucuz fiyat veren firmaların isten uzaklaştırılmalının bir sürü yolsuzluklara kolaylıkla yol açacağı aşkarıdır.

7 — Başbayılık meselesi; baş bayılıklerin kaldırılmasıyla da tamamen çözülmüş değildir. Salih Kuyaş bu konuda sunları yazmaktadır: «İdare Meclisi Reisi Daniş Koper her ne kadar baş bayılık olmayı inkâr ediyorsa da, geçmiş zabıtaların, ara karar defterlerinin ve diğer kayıtların tescikinden kolayca anlaşılağı gibi bu olsay hazırlanmış ve suyu vukundan evvel olduğu için her halde şimdilik tabiiğinde vazgeçilmiştir. An eak İdare Meclisi Reisi yaptığı açıklamada 10 tondan az mal alacak müsterilerin - ki imalatın en büyük kısmını bu gibi müsterilerin satın alacağı şüphesizdir - ihtiyaçlarını ne suretle temin edeceklerini izah etmemiştir. Hattâ bir yetilli, Başbayılık alacak olan bir firmannın, 10 tondan fazla mal alacak müsteriler ile bayilerin ma li Erdemir'den aynı fiyatla satın almalarını öngören karar muvacehesinde (Biz ne kazanacağız) dediğini ifade etmiştir.»

8 — İdare Meclisi Başkanı Daniş Koper'in bir firmasına ait tesislerin değerlendirme ettiğine projesi Kuyaş'a göre, Koppers firmasının yapılmaktadır. Gerekli raporu, Koppers firmasının Erdemirde yüksek derecede vazifeli bir Amerikalı mühendisi, Koppers'ten aldığı emirle hazırlamıştır. Bilindiği gibi, Ereğli Demir - Çelik'in kurucusu, mühr-işhidi, proje yapıcısı ve nezareci, tek kelime her şeyi olan Koppers, Ereğli Demir - Çelik hovardalıklarından en fazla pay alan Amerikan şirketleri ortaklıdır. Koppers'in Ereyli Demir - Çelik İdare Meclisi Başkanı altı bir şirketle, hem de Ereğli Demir - Çelik'te vazifeli uzmanları kullanarak iş yapması, en azı «tehlikeli alâka lar» söylebilecek niteliktedir.

9 — Kireç meselesi: Ereğli Demir - Çelik'in kireç meselesinde ileri sürdürdüğü çeşitli iddialar gereğe uymamaktadır. Ereğli Demir - Çelik, Fevzi Akkayanın

29,75 lira fiyat verdiği ileri surmektedir. Halbuki, Şirketin Alım Başkanı Yardımcısı Nuh Ergeneman imzalı şirkete alt bir vesika, Sezai Türk - Fevzi Akkaya firmasının gerçek fiyatı 38,75 lira olduğunu göstermektedir. Toplu sözleşmeye bu fiyat 40 lirayı bulacaktır. Halbuki Salih Kuyaş, Sanayi Bakanlığı mevcut 2 Mart 1964 tarihli dilekçeinde de görülece gi üzere 33,90 liralık teklif yaptığı ileri surmektedir. Eğer Kuyaş'ın bu iddiası doğru ise, Ereğli Demir - Çelik yetkililerinin apaçık yalan söylemeklerini kabul etmek gerekecektir. Ayrıca Bartın limanı inşaatında kullanılan devlet makinelerinin Sezai Türk - Fevzi Akkaya firmasına tahsis, gizlenmesi mümkün olmayan bir usulsüzlük örneğidir.

10 — Samsunda demir cevheri yükleme tesisleri çokmuktur. Salih Kuyaş, çokme olayının «yanlış proje» yüzünden vuku bulduğunu söylemeye ve bundan Limanlar İnşaat Reisliğine sorumlu tutmaktadır. Çokme olayı Ereğli Demir - Çelik'i en büyük tehlike ile karşı karşıya getirmiştir: Samsundan cevher nakli esaslı bir şekilde aksamıştır.

11 — Siyasi mizah edebiyatına «Kanuni Süleyman - Berbat Süleyman - Morrison Süleyman» diye geçen Morrison firmasına, temel inşaat ihalesinin verilmesi de üzerinde uzun u-

VEHBI KOÇ
kat doktriner

zun durulması gereklili bir hı sustur. Şirkete bu iş için; mü kavaledeki Türk lirası götürü bedelin dışında - ki 95 milyon liradır - ayrıca 33,5 milyon lira ödemiştir.

Ihlenen, Morrison'a verilen sözleşmede Koppers'in büyük rolü olduğu tahmin edilmektedir. O zamanlar devrin Maliye Bakanı Şefik Inan, ihlenen usul-süz olduğunu bir yazı ile Ereğli Demir - Çelik'e bildirmiştir. Fakat sonrasında bilmediğimiz sebepler yüzünden Maliye Bakanlığı bu itirazını kaldırmıştır.

12 — Bakanlar Kurulencə kabul edilen Kurucular Anlaşmasının Resmi Gazetede yayınlanmayıp, gizli tutulduğundan ileri sürüldüğünü defalarca yazdırıldı. En ufak tefferruatı tezkibe kalkışan yetkililer, bu hususla israrla sessiz geçtiğindiler. Bu gizliliğin nedeni nedir? Men deres devrinde yapılan anlaşma Türk kamu oyuna sunulamayacak kadar utanç verici midir? Yetkililer bunu açıklamadılar.

Göründüğü gibi, özel teşebbüs cülgün gerçekten bir sahnesi olan Ereğli Demir - Çelik, nereinden tutarsız, tutun, dökülmektedir. Fakat yine de, üç milyarlık Ereğli Demir - Çelik hovardalığının nimet yiyeçilerinden olan özel teşebbüsünün «katı ve ağır» doktrinerleri, «Ereğli Demir - Çelik'in sahnesinde özel teşebbüs yürütmek isteniyor» diye faryadı basmaktadır. Acaba özel teşebbüs yılanları kim?

GERÇEK SAYGISI

Kalkınma dâvâmiz bir bütündür ve çözüm yolu politiktir!..

Fethi Naci

Toprak Reformu Tasarısı'nın esaslarını okuduktan sonra Cemal Süreya'nın güzel bir şirini hatırlıyorum:

Ben ömrümde Toprak Reformu nedir bilmemiş

Bizimkindi saymazsa ha ha ha demek de mümkün; bugünkü şartlar içinde CHP bundan iyisini getiremezdi, bu bile «Orta direk bel veriyor» korkusuna kapılanların uykularını kaçırırmaya yeter, bunun için desteklemek gerekir demek de...

Ama anı söylemeni gereken, statikoyu «kalkınma planı», «diş yardım», şimdi de «toprak reformu» gibi koltuk deşnekleriyle ayağa tutmaya çabalşanlara karşı, kalkınma dâvâmiz bir bütün olduğunu ve çözüm yolunun da mutlaka politik olduğunu gösterdi.

Plan kalkınma, diş yardım, toprak reformu toplumu bir ile ri merhale götüren yollar da olabilir, olduğu gibi tutma yarayan araçlar da. Bu, politik güçten sosyal niteliginde bağlı bir tür. Ve toprak reformu, bunun en sonu örneklerinden biridir. Az gelişmiş bir ilköde, toplumun bir ileri merhaleye kavuşturulması istenyorsa, toprak reformunun amacı ekonomik olmakta çok politik ve sosyal olur. Bu duruma istenen, az gelişmişliğin en köklü sebebi ve emperyalizmin bellâbâş dayanaklarından biri olan toprak ağlığının sosyal ve politik etkisini yok etmektedir. Oya saçı, feudal kalıntıları tasfiye etmemek istemek, yalnız verimi gözünde tutmakla, işin politik ve sosyal yanımı, toprak reformu ile demokrasi arasındaki ilişkileri bir yana itmektedir. Tasarıya hâkim olan, iyili niyetli ama kusa görüslü teknisyen gördükler. Hanı «tarafızı uzman» derler ya, onların görüşü...

CHP, bundan tam yirmi yıl önce, Çiftçili Topraklandırma Kanunu'nu çakarmıştı. Şimdi de Toprak Reformu Kanunu'nu çakarmaya çalışıyor. Bu konunun da çkar, kolu kanadı kırılıp da çkar, ama Toprak Reformu gene de geceklemez. Çankırı Türkiye'nin özenli duyuğu toprak改革u, halkın bir politik iktidarnın iştesinden gelebileceği bir reformdur. Tarım Bakam'ın «Ne sağcınız, ne solcu!» denileceği bir iktidardır! Toprak ağlığının salanatı yoklamadıça Türkiye'nin bir milimetreden ileri gidemeyeceği bilen ve bunu söylemekten korkmayan bir iktidardır! Türkîn kalkınmasının bir bütün olduğunu, bölük pörsük tedbirlerle geri kalmışlığımızdan kurtulamayacağımız, sosyal ve ekonomik meselelerin birbirine bağlı olduğunu, birbirin çözülmemesinin teknik de çözülmüşü gerektirdiğin, ötekinin çözülmemesinin da ötekileyle içice olduğunu bilen bir iktidardır!

CHP'nin Toprak Reformu çabasının, bilyüklük köyülü çoğunluğu na toprak bakımdan değişle de eğitim bakımdan faydalı olacak. Kendi çıkışları için millî menfaatlerin karşısına dikilenlerin içtilâzî gözler önüne sermek biraz kolaylaşacaktır. Kalkınmamızı uzmanlarla başarılı teknik bir iş olmadığı, doğrudan doğruya politik iktidarı ellerinde tutanların dayandıkları sunuları durumuna bağlı olduğu daha kolay görülecek. Ve o zaman, ekonomik kalkınmamız, bugün Türkiye'de antilemperyalist mücadeleyi, yürlülebilcek ilerici sosyal kuvvetlerin politik bir kuvvet haline gelmeleriyle, memleket yönetimini ellerine alımlarıla mümkün, şeklindeki sözlerimiz daha sonuñaşacak, daha kolay anlaşılabilir olacaktr.

SIYASI NOTLAR

Inönü de
yenik düştü!

Haftanın sonunda Cuma günü CHP. Ortak Grupları olaganüstü bir toplantıya çağrıldılar. Radyo lââlər verildi, Ulus'ta çif: stin çevresi içinde davetiye: ler yayıldı ve CHP. İl Senatör ve Milletvekilleri mutlaka bu toplantıda bulunmaları istendi. Normal grup toplantı: günlerinin başında yapılan bu olağanüstü toplantı sebebi, CHP. İl AP. yi tek başına iktidara getirmek için büyük umutlar bağlılığı. Seçim Kanunu değişiklik tasarı: ko: nusundaki pazarlıkların çikan yenili anlaşmazlıklar. Geçici Komisyonda, başından beri CHP. yi destekleyen küçük partiler bir noktada dayatılmışlardı. Millî Bakışyeden seçilecek milletvekilleri ve senatörlerin hiç değişse üçte biri, doğrudan doğruya genel merkez kontenjanından tayin edilmeli, böylece başka türlü seçime şansı olmayan Genel Başkanlar ve diğer yöneticilerin durumu garanti altına alınmalıdır. Hazır: ayan tasarı bunu sağlamamıştır. CHP. Grubunda yapılan müzakere: teşkilattan gelmiş politikacıların muhalefeti yüzünden bu husus tasarıya gitmemiştir. Ama küçük partiler, ille de Merkez kontenjanı istiyorlardı.

Caresiz kalan İnönü, tekrar grubu toplayıp, bir tekrîr: müzakere ile ufak partileri tattmin zorundadır. İse grubu bu gerekçele Kemal Beyazıtın başkanlığında toplandı. Konu izah edildi. Edilir edilmez de bir gürültüdür koptu. Türlü seçim oyuları içinde pişmiş CHP. iler, konuyu izah eden Genel Sekreter Satır'ı bile hiç sayarak bağırlıp çağrılmaya başladılar. Gürlülü dylesesi arttı ki, Satır «Biz bu raya bir tekrîr: müzakere için gelmedi arkadaşlar, saâde du rumu sizlere izah etmemiz gereklidir. Tasarıyı komisyondan geçirmemek tehlikesi belirdi» demek zorun da kaldı.

Söz alanlardan Fahir Giritlioğlu, millî bakış sistemine bîle karşı olduğunu, kaldi ki, bir de genel merkezler bu tasarı ile yeni bir takım kontenjanlar tanımamıştır. Geçici Komisyonda, başından beri CHP. yi sert bir dile söyledi ki, Satır oturduğu yerde kırkırmızı kesildi. Giritlioğlu'nun arkasından Ahmet Ustün, İzzetin Ağaoğlu, Hasan Erdogan, İlyas Kılıç, Fehmi Alpaslan, Resit Ulker verdiler verilstirdiler. CHP. iler tam bir el dökme havasına girmiştlerdi. Küçük partilerin sultası bükmişler, üç yıldan beri hükümetin figürlerini o'maktan gina getirmişlerdi. CHP. İl Kurultayında da list iste genel merkeze seçimler için bir kontenjan tanıtmaması kararı büy oy farklarıyla alınmıştır. Nasıl olurdu da sindî bu kararlar bir kaleme şâlinebiliirdi?.. CHP. İl kadımları kendilerini ne saçılırlardı? Ahmet Oğuzları, Ekrem Alican'ları seçirmek için CHP. daha ne zaman kadar fedakârlık edecekti?..

Tenkitlerin dozajı öylesine kuvvetli, milletvekillerinin bağları öylesine yanaktı ki, Kemal Satur terini sile sile defalarca söz almak zorunda kaldı. Uzun zamandır, belki de ilk defa, grupta hemen hiç kimse İnönü'yi bile nazari itibara alımıyordu. İnönü ise, Genel Sekreteri pazarlık bozulmasından die kılırsude çırpanırken, oturduğu yerde sessiz ve hareketsiz olup bitenleri seyrediyordu. Nihayet gül halle, o da sadece küçük partiler için, bakıye oylarıyla seçilecek milletvekillerinin üçte birinin genel merkezlerce tesbit olunması kabul edildi. 50 den fazla milletvekili çıkaracak partiler ise, bu haktan yoksun bırakıldı. Bulunan çare komikti. Bir CHP grubunu kendisinden uzaklaştırıp, kendilerini alamadılar.

Başlı başına bir CHP, demek olan İnönü, kendi partisi için de kontenjan istemeye cesaret etmedi. İş seçimi konusuna geldi mi, CHP grubu, ne Genel Başkan, ne de Genel Sekreter dinlendi. O gün grup toplantısından çıkan birçok CHP, II. İnönü'ye yenik düşüldü.

Başkalmış, toprak reformu tasarısunun geceğini ne olacak? İnönü, CHP'lerin tamamen tasarıya oy vermesini sağlayabilecek mi? Hem bu meselede, seçimi kanunu dolayısıyla CHP, yanında oy veren ufak partiler mensuplarının önemini bir kısmı, karşı tarafa getebilicektir.

Başbakan İnönü ve Yardımcısı Dr. Satur
Grup meşru anıtlarıyor!

1965 Bütçesi

Aslan Başer Kafaoğlu

Eskişehir 1963 yılı bütçesinin denk hattâ 5 milyon liralık bir fazla ile kapandığını ifade etmiştir. Bunun bir anlaşılmaz olabilmesi ifen, 1963 gelir ve giderlerinin Merkez Bankasından bir emisyonu sebebiyeti vermemiş olması läzmədir. Oysa böyle bir durum yoktur.

Cümlü 1963 yıl içinde hazine bonoları 375 milyon lira civarında artmış, Toprak Mahsulleri, Tekel ve diğer katma bütçelerin finansmanı aksıları 1 milyar liraya yaklaşmıştır. Yani 1963 bütçesi döneminin bazı giderlerin bütçe dışında bırakılmış sonucu sekli bir denklik sağlanmıştır.

1964 yılında ise durum meydanda, 9 aylık gelir tahsilatı 8 milyar 653 milyon lira, geçen yıl aynı dönemde tahsilatından 102 milyon lira fazla. Bu temposyla, 1964 bütçesi ancak 11 milyar 550 milyon liraya ulaşabilirdi. Oysa giderler toplamı 14 milyarı aşıyor. Kısıtlı yapıhp, enflasyona gidişmemek için alınan tedbirler yüzünden, karyolları işçileri aylardır ücretle rini alamıyor, öğretmenlere ekders ücretleri verilemiyor.

Bizim kişisel kanımız, bu büyük zahmetlere rağmen 1964 bütçesinin önemli bir açık vereceğimizdir.

1965 bütçesine gelince, bu bütçe kendinden beklenen idari ekonomik ve siyasal amaçla ri yerine getiremeyecek bir ulaktedir.

Indirici Bakan'dan, geçen yıl başlanan ve bütçeyi devlet yönetiminde etkili bir araç haline getirmeye yolunda girişilecek reform çalışmalarına bu yıl da devam edilmek gereklidir. Şimdi bütçe ve hizmetler teknik içinde hizmetlerin gerek yapılması ve genel maliyetin siyasal karar verme durumunda olanağa kontrolü imkânı yoktur. Bir bütçede açık verip vermediği yoldaki sonuçlar bile ularca sonra alınabilemektedir. Bütçe ve hazine hesapları mutlaka, hizmetlerin yapılsı ve maliyetlerini yansıtıcı bir nitelik ve dinlene ulaştırılmalıdır.

Ekonominin bakımından, 1965 bütçesi ekonomik dengeyi sağlayacak bir bütçe değildir. Çünkü,

a) Bütçede gösterilen gelir tahminlerine hayal demek bile iyimserlik olur. Maliye ve ekonomide hayalin bile sınırları olmak gereklidir. 1964 yılında giderler, 1963'e göre sadece binde 9 artırmışken, 1965 te bu gelirlerin hiç bir mevzuat değişikliği olmadan ve üstelik sosyal sınırların en az geçim indirim hadileri artarak gelir versiğine tabi matrahları kucektür. Beli iken % 20 den fazla artışı kabul edilmiştir. Bir yıl önce artı binde 9, bir yıl sonra yüzde 20. Bu iki rakama ilâye edecek bir şey bulamıyorum.

b) Kaldı ki bir çok ödenekle rin konulması, ya ihmâl edilmiş ya da bazı ödenekler eksik konulmuştur. Meselâ, Millî Eğitim ve Millî Savunma'da özükk hakları için konulan ödeneklerin bite yi içinde yetebileceğini şüpheli. Toprak reformu ve personel reformunun gerektirdiği giderler de bütçede yok, seçim giderleri hem Adalet Bakanlığı bütçesine konulan ödenek ise oldukça yetersiz. Bu gider ve ihtiyacın için de ödenek konulacağına göre käğıt üzerinde dengen daha da hizlacaktır. O vakit gine kısıntıla ra başvurulacaktır. Sunu da İlâ ve edelim ki bu kısıntıların yapılım olağanlığı da yıldan yıla aza makmaktadır.

Diger taraftan 1965 bütçesi yeterli bir bütçe de değildir. Bir bütçede konulmasında zorunlu bulunan giderler vardır. Bunlar Devlet için içinde hiç bir hizmet görmese de yapılacek giderlerdir. Devlet Borcları, personel giderleri ve buna bağlı olarak yapılacak sosyal ödemeler (Emekli Sandığı, ve İşçi Sigortası Primi gibi) bu tip giderlerdir. Bu sınıfa giren giderlerin 1965 yılında dökümü şöyledir:

Borçlar	1880 Milyon
Personel giderleri	5403 >
S. Transferler	472 >

7.755 >

POLİTİKA ve ÖTESİ

DÜŞÜNMEYE ALIŞMAK

Mehmed Kemal

ADNAN Menderes, daha iktidarmm birinci yılında, 21 Kasım 1951'de Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilir ve fikir hürriyetini kısıtlarken, Meclis'in karşısına konulmuş tehlikeli getiriliyor. Fikir hürriyetini kısıtladığını söyleyen Böllükbaşı'na cevap verirken:

— Sayın Böllükbaşı bundan üç ay evvel beyaz elbise giydi. Bugün ise koyu elbise ve pardesi ile sokakta çıkmaktadır. Mevlîm değişmişmiştir.

Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinden cebir unsuru kaldırıla olursa, sosyal adalet ilkesine dayanan partilerin suçlanması güç, profesörlerin sözlerinden örnekler getirerek ispatlamaya çalışan Halil Ozyörük'e söyle karşılık veriyor:

— Yok, bilmen hangi profesörün kemyet, keyfiyet bakımından söyle demiş, böyle demiş olmasın. Büyük Millet Meclis'in izam edeceğe sebep olmasın. Bu yüksek meclis teşkil eden 400 kişi bunu bilmeliyecək de dört tane profesör bu meclisten daha iyidüşünnecektir. Bu kabili mülaffa bir iddia olaması.

Menderes büyük bir demagogdu. Ardından sürüklendi bir meclisle birlikte demagojisi bedelini ödedi.

★

TURK Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinden cebir unsurunu kaldırılmamasına ve maddelerin esnek ve oynak bir nitelik verilmesine karşı durular, başta CHP olmak üzere aksı başında bütün milletvekilleriymi. Faik Ahmet Barutçu, Halil Ozyörük, Cemal Türk, Osman Böllükbaşı... CHP bu maddelerin ağırlaştırmaması için sonuna kadar direndi. O zaman verdikleri demeçlerde, İktidara geldikleri takdirde fikir kovuturucu bu maddeleri hemen değiştireceklerini söyleyorfardı.

Bugün CHP İktidardadır.

CHP'nin Adalet Bakanı, bu maddelerin Anayasaya aykırı olmadığını söylemektedir. Hatta bununla da yetinmemektedir. Adalet Bakanına bağlı savcılar, bazı kimselerin bu maddelerin yargılanması için davalalar açmışlardır. En yenisi, genç bir gazeteci, bundan 170 yıl önce yaşamış bir yazarın kitabından parçalar alarak yazdırdığı için bu maddelerde göre yargılanmaktadır. Menderes'in Adalet Bakanı ile, İnönü'nün Adalet Bakan arasında bu maddelerin uygulanmasında fark olmasının istemek 27 Mayıs naayasasından sonra hukuki değil midir?

★

CİSLERİ Bakanı, Bütçe Komisyonunda ve **Başbakanlık** önünden: — Fikir cereyanlarından korkmuyorum — diyor. Sonra toplantılar kolüğünün altında fikir kovuturlamalarına alt tomar tomar doğuya gelyor. Fikirleri hizleyenler, bunlar arasında sıyrıntıları tesbit edenler kimlerdir? **Bunlar hangi uzmanlık, belli, görevi ve kitabı** dayanarak fikirleri birbirinden ayırip dosyalar dikenlemektedirler. Bunu bana söyleyebilir misiniz? Menderes'in aldatan ve fikir kovutmasına zorlayan dosyacıadro ne iddi, bugün İşçiler Bakanının kolüğünün altına dosyalar sıralayanları onlardır.

Bir memlekette fikir hürriyeti ya vardır, ya yoktur İkisiin ortası bulmayı çalışmamıştır. Sıfatlı demokrasi gibi, sıfatlı fikir de olmaz. Fikirleri tehlikeli, tehlikesiz diye ikiye

ayırma, fikirlerin ligidir. Doğru fikir, yanlış fikir vardır. Yanlış fikrin karşısına doğrusunu çektirdiğiniz zaman ezeren, kimseye de bir dieceği olmaz. Ille de yanlış fikirleri savunacağınızda, doğru fikirleri ezmeye kalkırmak Menderes'ciliktir. Gördük ki, yaşamamıştır, ezilmiştir.

Universitelerde ve kapalı salonlarda açık oturma, seminerler, tartışmalar yapılmaktadır. Buraya her türlü fikrin temsilcileri de gelmektedir. Fikirlerin söyleyemediğinde kimse, kimseyi yakasına yapışmamış, fikir söylemüyor. Burada fikir söyleyemeyen, yahut söyleyen fikirlerin karşısına doğrularını çıkarıyor, şimdî **bu fikirlerin söylemesine nasıl engel oluruz** tölaştı. İstediğimiz yolu bulamadıkları için değildir. Akıl ve bilim yoluyla engel olamadıkları içindir ki, irili ufaklı bütün öğretim üyelerinden care istemektedirler. Ne ca're gösterecek bir irili ufaklı öğretim üyeleri? Bunlar ya fikirlerin söylemesinden yana oldularını belirtecekler, yahut bundan sıkışetçil olaların safına kanıtlacaklardır. Namusu öğretim üyelerinin fikir kısıtlamasından ve kovutulmasından yana oldukları görülmemiştir.

CEZA hukuku çerçevesi içinde, ceza kanunları fikirlere cezalandırılmaz, ancak fikirler cezalandırılabilir. **Bizde yıldızdan berber, fili değil, fikri ceza** vardır. Bugün, tartışmalar, açık oturma, seminerler bu yanlışlığı düzeltmek için düzenlenenmektedir. Simdilik yapmadan budur Başka bir eylem yoktur. Gördiğiniz ki, bu da yapımına istiyor. Çağımızda bunu nasıl isteyebilirsiniz? Toplumumuz bazı katıllarının İlme, İlime döküldüğü, kokusukluklarının belli olduğu ortaya çıkıyo, fikir özgürlüğine birkaç olsun kavuştuğumuzdan, İpliklerin pazara çıktılarını görenler buna dayanıyorlar.

Aşırı akımlar, aşırı fikirler, tehlikeli düşünceler... Bunlar, fikirsizlerin ortaya koymuğu, fikir korkaklığını ve kaçaklığını. Bunlar, kendileri düşündüklerinin dışında yenil fikirler getirenlere dayanamayanların yükselişini çığıklardır.

Ulkmız insanlığını düşünlere abartımadı. Ondan sonra iğreni ve doğruluğu kendisi seger Türk ulusuna bu seçimi yapma özgürlüğünü çok mu görüyorsunuz?

TürkİYE ilk matbaayı getiren adamın adı «gâvur»du. Sorarım size, bugün, ilk matbaayı getiren sayın kişi gâvur mudur? TürkİYE ilk makamları getirmek istenilenlere gâvur deniyor. Bugün sayışleşmek için kırum kırum kıvrımayan mührümüz? İkinci Mahmut'un bütün «yenilice» nit adımı «zindik» koymuştur.

En yakın çağda, Anadolu kurtuluş savaşının öncüsü Mustafa Kemal'in, İstanbul gazetelerinin başlıklarında adı: Bolşevik'i. Sorarım size, bu ülke Atatürk bolşevik midir?

NEDEN damga yorsunuz, yeni fikir ve yenilik getirenlere? Neden aşırı, tehlikeli diye sıfatlar takıyorsunuz? Bugline kadar, bu ülke, fikirleri, yasak ve yasak olmayan diye iki kampa bölerek sizin uyguladığınız metodları yontuldu? Ne olduğunu, durum nedir?

Burakın biraz da fikir söyleşin, tartışın... Görecək siz ki, en azından sizler de fikir sahibi olacak, düşünmeye alıştırdığınız için seviyecik, teşekkürler edeceksiniz.

Hadi biraz tahammül, biraz gayret!

Okullar hic açılmışa, hastahaneler hasta alınsa, eşkiyat takibi yapılmassa, mahkemeler kapatılsın, ordu ve donanma taşime, tekmeş ya da devlet hizmetleri iş girmese bu giderler yapılaçaktır. Çünkü bu giderlerin yapmayı devlet üstine borç olarak almıştır. Bu gibi giderler düşünlene, yatırımlar dışında kalan imkan 3 milyar 683 milyar lira'dır. Bunun 1 milyar

199 milyon lirası da ekonomik ve sosyal yönü galip olmayan millî savunma giderleridir. Bu

da ekarsa 2,5 milyar liralık bir olanak kalmaktadır. Devlet binaları ve tesisatı bu paraya konulacak, hastahaneler, okullar, hapisaneler, mahkemeler bu paraya çalışacak, istihlakçılar bu paraya yapılaçak, devletin

iktisadi teşekkülerinin ihtiyaçları bu imkânlar sunrı içinde sağlanacaktır. Eşkiyat takibi, trafik kontrolüne, vergi incelemesinden Bakanlar ma-

kam otomobilinin benzini giderlerne kadar her şey bu paradan ödenecektir. İhtiyaçlara bakınca fikirlerin ne kadar sınırlı olduğunu söylemektedir. 1964 bütçesinde 112 milyar liralık miktar bu yılın 120 milyon lira fazlaysı.

Bir de hukümetin yapacağı kısıtların en çok bu alanlarda olacak, çünkü personel ve borç ödeme giderlerinde kısıtlı yapılmayıcağı düşününlürse yukarıdaki rakamın küçüklüğü da çok yüksek olacak.

1965 bütçesinde Millî Eğitim, Sağlık ve İmar İşleri tesislerinde halka giden hizmetler için ayrılan ödenek 674 milyon lira'dır. Bu da cari giderler bakımından yetersizligi ayrı bir örnək.

Yatırımlara gelince artış oranı, geçen yıla göre % 10.. Bu yeterli bir artış gibi görünmektedir. Ancak giderleri kısmak gereklidir. El atılan yerin yarısının olduğu unutulmamalı.

Siyasal bakımından, 1965 bütçesi yatırımları, gine büyük illere dağıtmak ve sosyal giderleri az bulmak gereklidir. Yatırımların yüzde 20 si üc büyük kent olan İstanbul, Ankara ve İzmirde yapılmalıdır.

Gelir bütçesi bakımından, 1961 den beri süre gelen vasıtai ve gider artışı devam edecek. 1961 bütçesinde % 61 e kadar ekas vasıtai vergiler, 1964 te ilk döviz ayılık sonulara göre % 64,5 a yükseltmiştir. Yıllar sonunda bu miktar tahlimlerimize göre % 66 yi bulacaktır. 1965 yılında, 1964 te yapılan akaryakıt vergisi ve gümrük artıları bütünüyle yürürlüğe gireceğine göre, en az geçim indirim hadlerinin yükseltilişinden emeklinin göreceği fayda silinmiş olacak ve vasıtai vergilerin bu haksız ve adatsız olarak artışı devam edecek.

Özetlersek, 1965 bütçesi Sosyal Adalet ve Hizmet Gücü itibarıyle 1964 bütçesini aratacak bir yöndedir.

Kalkınmaya Götüren Yol

«Siyasal Bilgiler Fakültesi Hür Fikir Kulübü tarafından
tertiplenmiş «Yenileşmenin Neresindeyiz» konulu açık
oturumda yapılan konuşmanın tam metni»

S.B.F. Hür Fikir Kulübü, bütün aydınlarla kafasını kurcalayan en can alıcı meseleyi tartışma konusu olarak ortaya getirmiş bulunuyor. Yenileşmenin neresindeyiz? Bu soruya, yenileşme hareketinde başarıya ulaşamadık cevabı verilirse -ki verilmekte dir-, o zaman nerede yanıldığımızı araştırmak, yenileşme yolunda yeni metodları ortaya koymak gerekecektir. Mesele, bu backgroundundan birkaç yıldır sürüp giden kalkınma metodunun tartışmalarının mihverini teşkil etmektedir.

Yenileşme deyince ben, kısaca, ilkel bir taruma, karasapana dayanan bir toplum düzeninden, maddi temeli sanayi olan bir toplum düzenine geçmeye anlıyorum. Tabii ki, sanayi maddi temeline uygun olarak, yenilıklar, yeni kurumlar ve yeni bir yaşam tarzı ortaya çıkacaktır.

Jümdü yenileşmenin neresindeyiz sorusunu cevaplandırmamızı: 150 yıllık çabalarla rağmen, Türk ekonomisi bugün, nüfusun yüzde seksenini barındıran ilkel bir taruma dayanmaktadır. Modern bir sektör teşekkül etmiştir, fakat karasapları bir tarım ekonomide daha ağır basmaktadır. Üretim güçlerimiz, israf edilmektedir: 4 milyon gizli işsiz vardır. Çiftçi ailelerinin sayısı her yıl 100 bin civarında artmaktadır, ilkel elice işletmeler çoğalmaktadır. Feodal münasebetler sürüp gitmektedir. Birkaç ilde toplanan sanayi cihzur ve genellikle tüketim sanayiinden ibarettir. Krom, tütün, findik, üzüm gibi maddeye satmakta, sanayi malları satın almaktayız. Kapitalist ülkelerde olan ekonomik münasebetlerin sonucunda İstanbul, İzmir gibi bir iki liman şehri gelişmiş, koskoca bir Anadolu ise pek az gelişmiştir. Adam başına milli gelir çok düşüktür ve yüzüller boyu önemli bir artış göstermemiştir. Okuma yazma bilimyenişlerin sayısı 1927'ye nazaran artmıştır.

Bütün bunlar, geri kalmış toplum, İstenen özellikleridir. Demek ki, 150 yıllık yenileşme çabaları, olumlu bir sonuç vermemiştir.

Az gelişmişlik nedir?

Türkiye'nin az gelişmiş bir ülke olduğunu hisseden bugünkü herkes birleşmektedir. Fakat az gelişmiş ülke nedir? İkinci Dünya Savaşından sonra milletlerarası teşekküler tarafından ortaya atılmış olan az gelişmişlik kavramı, genellikle adam başına milli gelire dayanarak tanımlanmaktadır. Adam başına geliri belli bir seviyenin altında olan ülkeler, az gelişmiş; belli bir seviyenin üstünde olanlar ise gelişmiş ve çok gelişmiş ülkeler sayılmaktadır. Sanki bebek ekonomiler, delikanlı ekonomiler, oğuluk çağındaki ekonomiler vardır; sanki bazı ekonomiler 1800 yılında, bazıları 1900 yılında, ötekileri ise 1965 yılında dünyaya gelmişlerdir.

Bu az gelişmişliğin adlatıcı bir ifadesidir. Zira bu izahın sonra, «cocoğum, benim gibi yap, sen de babaşsun, kocaman olursun» nasihatı gelmektedir. «Büyümek için sermayeye ihtiyacın varsa, ona da sağlanır. Sen sözümüzü dinle, yolumuzdan git» denmektedir. Gerçekte farkı yaşıta ekonomiler yoktur. 200 yıl kadar önce, bütün ekonomiler hemen hemen aynı yaşta, aynı teknolojik seviyedeydiler, milli gelir farklıları fazla değildi. Bu aynı yaşta olan ekonomiler birlikte geliştiler. Ama gelişme, sanayileşme yolunda önde olan birkaç Avrupa ülkesi yararına oldu. Dünya ülkeleri, bu birkaç Avrupa ülkesine tabi olarak geliştiler. Bildiğiniz gibi, kapitalizmin gelişme safhasında yanı emperyalizm döneminde birkaç emperyalist ülke, donanma zoru ve ekonomik üstünlik sayesinde dünya çapında yeni bir iş bölümünü kurdu. Bu iş bölümünde, bugün az gelişmiş dediğimiz ülkeler, ucuz fiyatata ham madde sağlamak, pahalı mamul madde satın almak düşüyordu. Emperyalist ülkeler, az gelişmiş ülkelerin zenginliklerine sermaye ithracat yoluyla el koynutlarıydı. Böylece, sömürge, ya da yarı sömürge ülkeler ortaya çıktılar. Bu ülkeler, emperyalist memleketler ekonomilerinin ihtiyaçlarını göre büyümüşlerdir: İhracat ve ithalat için bir iki büyük liman şehri, ticcatı, komisyoncusu ve bankacısı ile birlikte doğmuştur. İhracata yönelik adacıklar şeklinde geniş tarım ve maden işletmeleri ortaya çıkmıştır. Sanayileşme önenmiş ve memleketin büyük kusuru, gelecekel bir tarım ekonomisinin sefaeti ve cehaleti içinde bırakılmıştır. De-

Dogan Avcioğlu

mek ki, 200 yıl kadar önce, Batı ekonomileriyle aynı yaşta bulunan az gelişmiş ekonomilerde de bir gelişime vukubulmuş, yalnız bu gelişime bir kısım organların büyümesi, diğer organların gelişmeden kalması şeklinde olmuştur. Bugün az gelişmiş ekonomileri, cılız bacaklı, hasta gövdeli, karmış, sıtmalı çocukların benzemebilir. Bunlar, sadece karın nahiyesi gelişmiş kavruk ve çarpık ekonomilerdir.

Az gelişmiş, çok gelişmiş deyimleri, bu sömürme gerginciliği gözlemektedir. Bu sebeple bilimsel açıdan, az gelişmiş, ya da çok gelişmiş ekonomiler yerine sömürnen ve sömürulen ekonomiler deyimlerini kullanmak, gerçekçi daha doğru yansıtacaktır.

Elbette ki, bugün az gelişmiş ekonomilerin mescdelarıyla uğraşmaya başlayan emperyalist ülkeler, sömürge gerçekini örtmeye çalışacak ve az gelişmiş deyiminin tercih edeceklerdir. Hatta daha diplomatik bir ifadeyle, «gelisme halinde», ya da «yeteri kadar gelişmemiş» ülkeler diyeceklerdir. Nitikten dün de bu ülkeler, kapitalizmin dışında başka bir ekonomik sistem olabileceğini reddetmişler, serbest mübarede yoluya bütün dünya ülkelerinin eşit seviyeye gelebileceğini ileri sürümlerdir. Bu teoriler ancak gelişmiş kapitalist ekonomilere yaramamıştır.

Bugün, birkaç yüz milyonun artan refahının yanı sıra, milyonlarca insanın gelişmiş sefaeti karşılıkta, emperyalist ülkeler, az gelişmişlik gerçekini çaresiz kabul etmişlerdir. Ama kendilerinin sebebiyet verdikleri, az gelişmişlik durumunun gerçek nedenlerini araştırmaya istekli dellерdir. Yabancı sermaye akımı yoluyla faktörlük fastı dairesinin kırılacağına ileri sürülmektedirler. Bunu tabii karşılaşmak geçirir. Meselenin acıklı tarafı, üniversitemizde, emperyalizmin bu bilimsel inançının tenkid sizgeinden geçirilmeden paşa gibi tekrarlanmasıdır. Sık sık hakisici mürşit ilmidir deriz, ama hangi film sorusunu sormaz?

Japonya ve Türkiye

Bu kısa girişten sonra, memleketimize yönelik ve yenileşme denemesindeki başırsızlığımızın nedenleri üzerinde duralım. Onsekizinci yüzyıl sonlarında Osmanlı İmparatorluğu, bütün ihtiyaçlarını karşılayan oldukça gelişmiş bir sanayi sahipti. Erdoğan Başar, Sosyal Adact Dergisinde yayınlanan «Feodal İmparatorluktan yarı sömürgeye geçiş» adlı mükemmel inceleme yazısında bu gerçeki delilleryle ortaya koymustur: İmparatorluk gelişmiş bir dokuma sanayiline sahipti. İngiliz ve Fransızlar, Türklerin boyama tekniklerini öğrenmek için memleketimize ajanlar göndermeye, Türk ustalarını kaçırmaya çalışmaktadır. Fransız asbayları, 1768 yılında yazmış bir mektupta belirtildiği üzere, Osmanlıların geni inşa ve denize indirmeye teknikbine hizandılar. İkinci Mahmut devrinde de ilk fabrikalar kurulmaya başlamıştır. Erdogan Başar, «bu gelişimi söyle değerlendirmektedir: «Yenigerler kaldırılıp yeni askeri teşkilat kurulurken, bu ordunun değişim ihtiyaçlarını o güne kadar mevcut ortaçağ endüstriyel tarafından karşılamadığı görüldü. Bu boşluğu doldurmak için, hemen hepsi devlet tarafından, fabrika ve tesisler meydana getirildi. Devlete alt Tophane ve tersanelerde bir çok işçi çalıştırılmış, bir çok alet ve iptidai makinelereinden faydalılmıştır, hatta işbölümü uygulanıyordu. Yenil fabrikalarla da askerin giyim ihtiyaçları karşılanıyordu. Ayrıca, donanmanın yakıt ihtiyaci seykiyle, Ereglide ilk maden kömürü bulunmuş ve 1829 da işletmeye açılmıştı.

Ordu ihtiyacını esas tutan bu devlet işletmelerinin yanı sıra özel sermaye ile kurulmuş bir endüstri nüvesi de belirلمeye başlamıştır.

İkinci Mahmut devrinde baş ve ortalarında başlayan bu hareket, kendi seyrini takip edebilmiş olsayıdı, üretici kuvvetler pekâlâ kendi gelişmelerini tamamlar, atölye ve fabrika saflarına geçerdii. Böylece ortaçağ düzeli, memleketin kendi iç gelişmeleri ve faktörleri tesiriyle, yerini o zam-

men açmışıldı. O kadar ki, yerli mallarla iç gümrük vergisine tabi olduğu halde Avrupa malları bu vergiden muaf! İngiliz tüccarının Türkiye'deki ortaklarla adamları da Ingiliz tüccarına tanınan halde veriliyordu. Böylece İstanbul ve İzmirde bankacılık, komisyonculuk ve ticaret yapan komprador bir burjuvazi zorla kurulmuş oldu. Buralar genellikle, Musevi Rumlar ve Ermenilerdi.

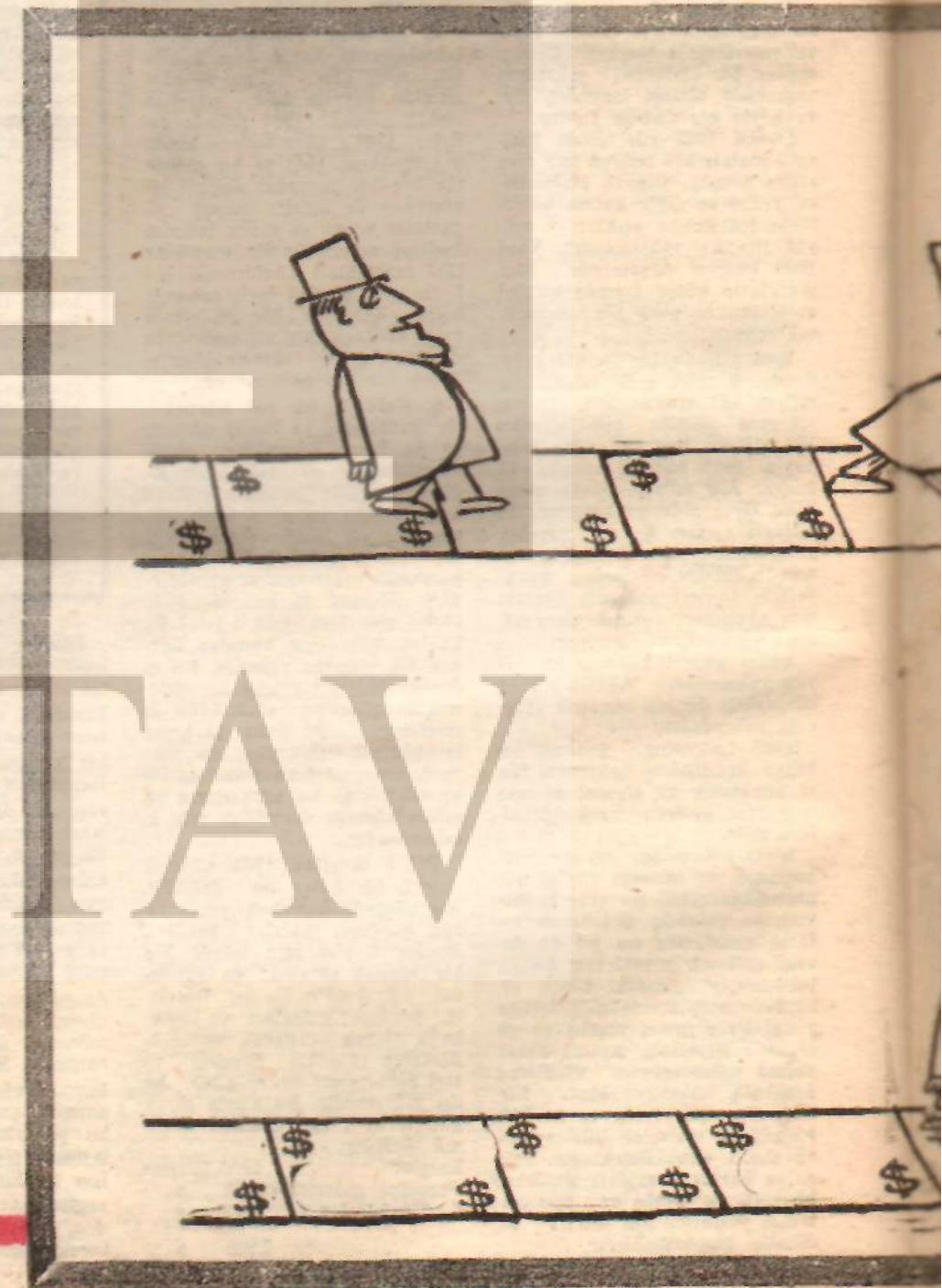
Diger Avrupa ülkelerinin de yararıyla 1838 ticaret anlaşması ne sonuç verdi? Avrupa entiasının rekabeti karşısında zorlu bir savaşın sonunda İngilizlerin zaferi geldi. Ne var ki, bu gelişime tabii seyrini takip edemedi. Devrin hâkim kapitalist ekonomik sahib olan Ingiltere, Rus İmparatorluğu ve Mısır'a yaklaşan Mehmet Ali kuvvetlerinin yarattığı panikten yarananlar bize bir ticaret anlaşması imzaladı. 1838 tarihli bir anlaşmaya Osmanlı ekonomisi serbest ticareti açıldı. Niyazi Berkes, Büyük Reşit Paşa'nın hediyesi olan bu anlaşma için sunular söylemektedir: «Bugündü dış dostlarımızın bize, (siz de bizim uluslararası uygulamızı uygulayın) bizim gibi ilerlemiş ulus olacağınız» deyileri gibi, o zaman da İstanbul ve Londra'da Türk devlet adamlarının etrafında sarın dış yardım ve Türkiye uzmanları, (Türkiye, bu muahedeyi uygunlukla uygarlığını grecice) diyorlardı. Bu uzmanların en azıllarından olan David Urquhart, eski Osmanlı rejiminin liberalizm olduğunu, bunun Avrupalılarla birde örnek olması gerektiğini yazıyordu.. O zaman liberalizm, bu müzakedenin gerektirdiği kadar katıksız şekilde, ne Amerika, ne Rusya'da, ne de Avrupa'da hattâ ne de İngiltere'de vardı. Mahmut II, niş tereddütleri karşısında hızla endüstriyelmenin zor olmayacağına, açık kapı siyasetinin tehlikelerinin önlenebileceğini Resî Pasa Padişah temin etti, liberalizm propagandası rannı avcuna girmiştir devlet adamlarına görevlendirme edilen liberal ticaret siyaseti güdü. Hürse neden bizi de Ingiltere gibi sanayileşmeyecektir? Devlet, Avrupa'dan makine, uzman, mühendis, teknisyen hattâ gereklilikleri getirtecekti..

İngiliz devlet adam Palmerston'un «şaheser dediği 1835 anlaşması sayesinde, İngiliz tebaası ortakları ve adamları, her türlü iş ticaretle uğraşabilecekti. Eskiden yabancıların, iş ticarette yerlerle rekabeti yasaktı. Ayrıca, berkesin isteğinden, istediği fiyat ve miktarla mal alması sağlanıyor, İngiliz ve Avrupa entiasına kapilar tama-

Halbuki Japonya biraz da uzak bir adımlasının verdiği avantajla, Batı Avrupa kapitalizmine testim olmaktan kurtuldu. İç pazarını, yabancı endüstriye kapati na masını başararak, kapitalist kalkınmayı gerçekleştirdi.

Elbette ki, ekonominin bir cins «denperde» ile çevrilmesi, kalkınmayı gerçekleştirmeye yetmez. Kalkınma çeşitli şartları tahakkukunu zorunlu kılar. Yalnız bütün şartlar var olsa da gelişmenin ilk safhada emperyalist ülkelerde açılan bir ekonomi, mutlaka gökmege mahkûmdur. Japonya bu akibetten kurtulmuş, Osmanlı İmparatorluğu ise, emperyalizmin pençesinde kapitalist gelişme yolundaki tarihi fırsatı kaçırmış ve bir yarı sömürge olmuştur.

Daha sonra, 1854'ten itibaren, bugünden «diş yardım» dediğimiz, dış istikrara başladı. Paşalarımız, günümüze «diş yardım» yaşınamaz» inancına uygun şekilde «bu devlet istikrarsız yaşamaz» diye bir devlet prinsipi getirdiler. Bu devlet prinsipinin sonucu, memleket gelirlerinin çoğunu «Dünyunu Ummiye İmparatorluğu» kuraldu. İttihatcuların maliye ve ikili otoritesi Cavit Bey dahi, Dünyu Ummiye'ye rağmen, «Hiç bir geri kalmış memlekete yardım almadan kalkınamaz, büyük yönetimler için dış yardım ve yabancı sermayeye mutlaka muhtaç, tarih bunu ispat etmiş» diyor ve Meşrutiyet Hükümeti, Dünyu Ummiye'ye yazdığı bir tezkerede yetişkinin liberal bir rejim olduğunun Avrupa'ya duyurulmasını rica ediyor! Aslında

Dünyunu Ummiyeye sermaye getirmiyor, sermaye götürüyor. 1914-15 bütçesinde, Dünyunu Ummiyeyenin payı yüzde 34'tür. Harbe girmek fizere bulunan bir ülkenin savnma bütçesi yüzde 17'dir. Eğitim giderleri ise, bütçenin ancak yüzde 1,6'sına erişmektedir! Yani imparatorluk, cehalete mahküm edilmiş, fakir Anadolu halkı insafsızca sömürülmemiştir. Bu sömürmede yaralanınanlar ancak yabancı devletlerin ajanları gibi çalısan paşaların yanı sıra, ihrac malları üreten büyük toprak sahipleri, İzmir ve İstanbul limanlarında toplanan ithalatçılar ve ihracatçılar ile bu işlere yardımıcılık eden komisyoncular ve bankerler idi. Bu kökü dışarıda komprador burjuvazı. Millî Kuruluş Savaşında da düşmanla iş birliği yapacaktır.

Gördüğü gibi, emperyalist ülkelerin koltuğundaki gelişme, memleket ekonomisinin tam bir esarete düşmesi ve gerilige mahküm edilmesi sonucunu doğurmıştır. Mustafa Kemal, 1922 yılında yaptığı bir konuşmadada durumu şöyledir anlatmaktadır: «Tanzimatın açığı serbest rekabet devri Avrupa rekabetine karşı kendisini müdafas eden iktisadiyetimizi, bir de İktisadi kapitülasyon zincirine bağladı... Efendiler, bize karşı yapılan rekabet hakikaten çok gayri meşru, hakikaten çok kahredicidir. Rakiplerimiz, bu suretle inkısa mısalı sanayimizi de mahvettiler. Ziraatımızı de rahnedar ettiler. İktisadi ve mallı inkısa ve tekâmlılmızın önüne geçtiler.»

Cumhuriyetten sonra

Atatürk, kalkınmanın vazgeçilmez şartının, emperyalizmin tahakkümünden kurtulmak olduğunu anlamıştı. Bu sebeple ilk iş olarak, kapitülasyonlara son verdi. Dünyunu Ummiyeyi kaldırdı. Yabancı sermeyeyi kovdu. İş Bankasını kurarak ve Sanayi Teşvik Kanunu çıkararak, devlet yardım ile millî kapitalist yaratmaya çalışti. Kurtuluş Savaşından sonra ihtilâci kadromun bir kısmı da iş hayatına atıldı. Ama millî sanayici yaratmaya çalışılırken Osmanlı İmparatorluğu sırasında gelişen köklü dışarıda aracılık ile büyük toprak sahiplerini zarsız hale getirme yoluna gitmedi. 1924 Anayasası, toprak reformu yolumu kapadı. İthalat, ihracat, banka ve komisyoncular işleriyle uğraşan azınlıklar yerlerinde kaldı. Hatta Kıbrıs olayları dolayısıyle fesh edilen 1930 anlaşmasıyla,

Yunan tabiyetindeki Rumlar bile bu işlerde geniş faaliyet imkânı sağlandırmıştı. Bu kökü dışında komprador burjuvazı, yeni gelişen Türk iş adamları ile ortaklıklar kurarak, durumunu korumasını bildi. 1930'dan sonra yavaş yavaş gelişmeye başlayan devletçilik politikası dahi, çıkarları ile emperyalizme bağlı olan bu sınıfların ekonomideki hakim durumunu pek değiştirmiştir.

Devletçilik politikası, ikinci Dünya Savaşı ile son buldu. Harbin getirdiği karborsa ve enflasyon, bu kökü dışında kuvvetleri zenginleştirdi ve güçlendirdi. Çok partili hayatı geçti, bunların güçlü bir parti halinde teşkilatlannalarına yol açtı.

Diğer taraftan Çarlık Rusyası geleneklerini devam ettirerek toprak talepleriyle ortaya çıkan Stalin'in karşısında 1945'te «Ruslar, benim dostum, diye memleketimize yardım elini uzatmayı reddeden Amerika, 1947'de Soğuk Harp dönemine girilince Türkiye ile ilgilenmeye başladı. Amerika, askeri işler istiyordu. Askeri işler karşılığı da yardım verecekti. Yardımların şart ise, yerli ve yabancı kapitalizme uygun bir ortam hazırlamışıydı. Osmanlı İmparatorluğu zamanında isittığınız kalkınma felsefesi tekrar ortaya çıkmıştır: «Yabancı sermeyeyi kalkınamasınız, yerli ve yabancı kapitalistler birlikte kalkınmayı gerçekleştirensinler. Devlet yardımını da bu işi kolaylaştırır.» Sam Amcanın talebi buydu. 1945'ten sonra işe gelen komprador burjuvazı ile büyük toprak sahiplerinin yıldarır can attıkları da başka bir şey değildi. Böylece Atatürk devrinin millî kalkınma politikası terkedildi ve cumhuriyetten önceki emperyalist ülkelerin dâmen suyunda kalkınma politikasına dönüldü.

Yabancı sermeyenin önune dikilen engelleri kaldırın, dendi. Yer yüzünün en hber Yabancı Sermaye Kanunu çıkarıldı. Petrolu ancak büyük yabancı şirketler bulur dendi. Amerikalı uzmanların maneviyle petrol kaynaklarını yabancı şirketlere peşkeçen Petrol Kanunu hazırlanıdı. Madenler, yabancılara avantajlı şekilde açıldı. Türk ve Amerikan hükümetlerinin sağladığı milyarlarla yerli yabancı kapitalistlere kolay zenginleştirme yolları açan Ereğli - Çelik kuruldu. Amerikan hükümeti, dış yardımının Türk parası karşılıkları kullanımasının müsaadeye bağlayarak, ekonomimizi çifte kontrol altına alındı. Çeşitli yollardan elinde biriken Türk paralarının bir kısmı, Türkiye'ye Amerikan şirketlerini çekmek için uzun vadeli krediler de kullanıldı. Bu şirketlerin devletleştirilmesini önlemek amacıyla, Türk hükümeti garanti anlaşmaları imzaladı. Gelip geçen Türk Hükümetleri de kapitalizmi geliştirmek için bütün imkânlarını seferber ettiler. Her mahallede milyoner yaratma politikaları ile övündüldü.

Bilanço
Ne var ki 17 yıldır Sam Amcanın kolunda yürütülen, bu kapitalist gelişme politikası Türk ekonomisinin kötüye gitmesinden başka bir sonuç vermemiştir:

1 Sermaye biriminde beklenen hızlanma olmamıştır. AID tarafından bir Amerikalı profesör tarafından araştırma, Türkiye'de potansiyel tasarruf hacminin millî gelirin yüzde 30'una ulaşabileceğini göstermiştir. Halbuki resmi ve özel iç tasarruflar yüzde 13-14 civarında kalmaktadır. Tasarrufların önemli bir kısmı, dış ticaret yoluya 1950-63 devresinde dışarıya 12 milyar lira kaçırdı.

Yeni dış krediler, ziraat fazla yardımını ve proje kredileri sayılmaz, ancak eski borçların taksitlerini karşılayabilecek duruma gelmiştir. Borç yükü artmaktadır. Ekonomiye net bir ilâve olmamaktadır. Ustalık, şartlı kredilerin bir kısmı, dünya fiyatlarının hayatı üstünde yürüttüren bir itihata zorlandığımız için, daha verilmeden geri alınmaktadır.

2 Yabancı sermaye, ya bir cins avantajlı ithalattan ibaret olan montaj ve ambalajlama sanayiline gelmiş, ya da çok kârlı tüketim malları sanayii ile ilgilenmiştir. Sermaye, bir iki yılda amorti edilmektedir. Bu sebeple yabancı sermaye, sermaye getiren değil sermaye götüren bir unsur olmaktadır. Hezîz getirdikleri sermayenin ve kârlarının önemli bir kısmını transfer etme yoksa gitmemeyen yabancı şirketlerin 1951-63 devresinde Yabancı Sermayı Teşvik Kanunu'na dayanarak döviz şeklinde getirdikleri miktar 39 milyon lira, götürüldükleri ise 124 milyon liradır. Transfer miktarları önlâmîde yillarda daha da artabilir. Ustalık yabancı sermeyenin montaj atölyeleri sanayileşmemizi balâlamaktadır. Mesclâ otomobil sanayinde, montaj atölyelerinin ciddi rekabeti mevcut iken gerçek bir otomobil sanayii kurmak kolay değildir.

3 Petrol Kanunu, kendi imkânlarımızla bulup işletebileceğiniz Siirt bölgesi petrolierinin dahi yabancı şirketlere hediye edilmesine yol açmıştır. Bu şirketler, petrol bulup işletse bile, 1 milyon ton ham petrol üretiminde, sermeyenin dışında 26 milyon civarında kâr transferi yapabileceklerdir. Bu miktar petrolün ithal maffeti ise 19 milyon dolardır. Petrolde de sömürilmeye mahkûmuz

4 Ekonomi politikamız, Dünyunu Ummiyeye devrede olduğu gibi, yabancı devletlerin tasvirine bırakılmıştır. Yabancı devletler, bu yetkilere her zaman iyi yönde kullanmamaktadırlar. Mesclâ maden zenginliklerimize, büyük yabancı maden şirkelerinin el koymasına yol açabilecek libâr bir maden kanunu çıkarılmıştır. Konserlerin partisi olarak ileri sürülebilmiştir. Yüksek fiyat petro soygurunun, ithalat fiyat tesbiti veya devlet eliyle ucuz petrol ithal gibi yoldaşın önlenmesi, yardım veren ülkelerin muhalifelerinden endişe duylularak gerçekleştirilememektedir.

5 Daha önemli emperyalist ülkelerde tâbi bir gelisme politikası, statikonun devamını isteyen sosyal grupların güçlenmesine yol açmaktadır. Bu düzende Amerikan titiin tekellerinin bir cins komisyoncusu olan, müstahsilin malını ucuz fiyatla kapatmakla görevli ihracatçı mut-

ber kimsemdir. Sanayileşmemizle karşı olan ithalatçı ve yabancı sermeyenin yerli ortakları gözde kişilerdir. Yabancı sermeyenin etrafında, onun borusunu çalan bir kadro teşekkül etmiştir. Yabancı petrol şirketlerinin 10 ila 40 bin ayaklı müşavir profesörleri vardır. Yabancı şirketlerin Hazine aleyhine açıkları dâvaları kazanmakta başarı gösteren avukatlar yetişmiştir. İş bilir yöneticiler ve yabancı sermeyen savunucusu politikacılar ortaya çıkmıştır. Bir siyasi lider, Amerikalı politikacılar ve iş çevreleri ile çok sıkı ilişkilerde bulunmakla, millî menfaatleri savunular şüphe altındadır. «Yabancı sermeyeye bu vatanı soydurman Petrolium peşkes çekmem. Yabancı montaj ve ambalaj atölyelerinin sanayileşmemizi baltalamasına seyirci kalmam. Ereğli - Çelik soğununa göz yumman. Dış ticaret yoluyla döviz ve sermeyen kaçırılmasına müsaade etmem» diyen milliyetçiler, kendi vatanlarında tehlikeli kişiler sayılabilmelelerdir!

Bu şartlar altında meselelerimiz elbet ki iyi değil, kötüye gider: Gizli işsiz sayısı artar, gecekondu sayıları çoğalır. Okuma yazma bilmeyenlerin miktarı yıldan yıla yükselsin. Dış ticaret açığı genişler, dış borç yükü gittikçe artırası. Bölgeler arası dengesizlikler artar. Sanayi cılız kahr ve mahdut sayıda bir tüketim sanayii ve yerli yabancı montaj tesisleri bir iki şehirde yükseler. Gelişmiş ülkelerde olan mesafe kapanağuna açılır. Yatırımlar düşük bir seviyede durur. Sermaye dışarı kaçar.

Bütün bunlar politik bağımsızlığın görsünlerine saygınlık ve mahdut ölçüde bağımlı bir ekonomik gelişmeye razi olan yeni tip bir sömürgeciligin egemenliği altındaki az gelişmiş ekonomilerin hepsinde görülen özelliklerdir. Bu özellikle yarı sömürge ekonomilerin kalkınma yoluna girebilmesi ise mümkün değildir. Kalkınma yoluna girebilmemin ilk şartı emperyalizme olan bağımlılık münasebetlerinin tasfiyesi ve ekonomik bağımsızlığın gerçekleştirilemesidir. Bu bağımsızlık sağlanmadıkça, bütün kalkınma çabaları boşa gitmeye mahkûmdur.

Ne yapmalı?

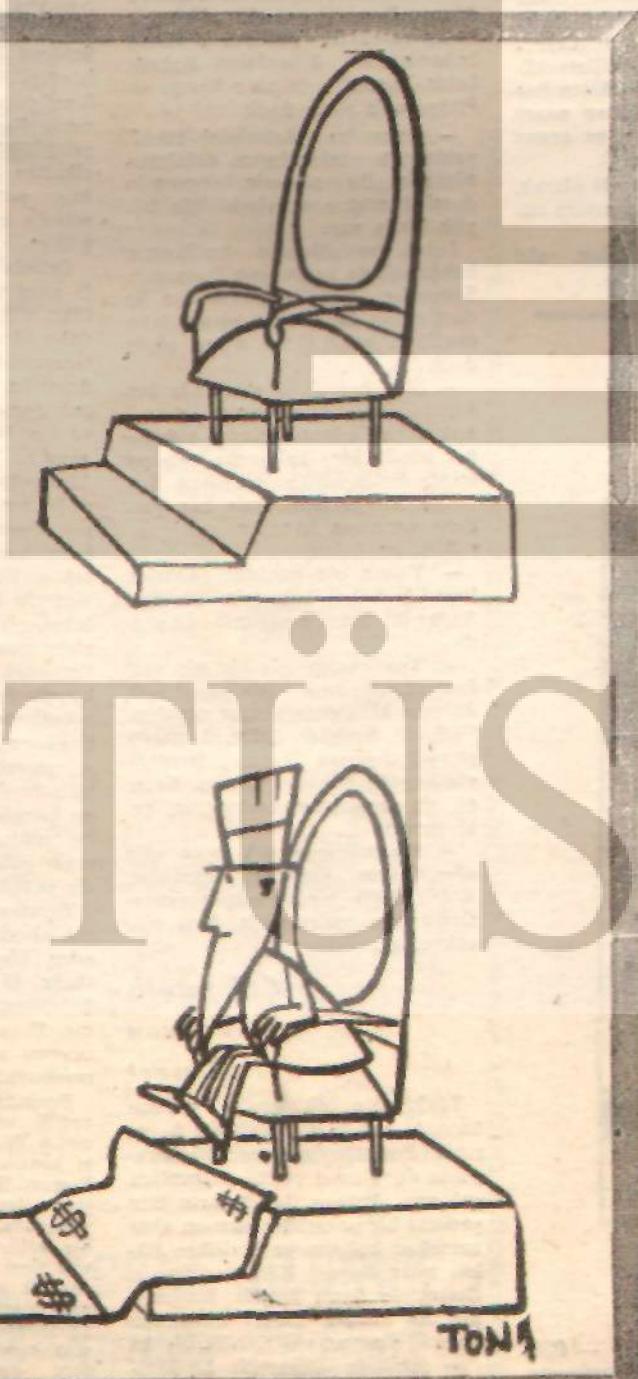
1 Kalkınmanın vazgeçilmez şartı olan ekonomik bağımsızlığın gerçekleştirilebilmesi her şeyden önce, sosyal yapı değişikliği anlamında bir siyasi değişikliği zorunlu kılar. Bu da emperyalizmin mahsulü olan köklü dışında sosyal grupları, ekibi hale getirmeyi gerektirir. Millî çıkarları karşı, gücünü dışarıdan alan bu menfaat şebekesi, ancak toplumun bütün ilerlemesi ve milliyetçi çevrelerimin, bir Millî Cephe iktidarlar savaşına girmeleri ve kazanmalarıyla etkisiz kılmalıdır.

2 Millî Cephe iktidarının ilk işi. Sayın İnönü'nün de 1954'te kapitülasyon kanunu olarak İlân ettiği Petrol ve Yabancı Sermaye gibi kanunların kaldırılması ve yabancı şirketlerin tasfiyesi olmalıdır. Ancak kendi imkânlarımızla gerçekleştirilecek güçlükler arzeden alanlarda, geçici bir süre için yabancı sermeyen gelişmesine müsaade edilebilir.

3 Bugünkü şartlar altında dış yardımlara hayır demeli ve borçlar çok uzun vadeli bir ödeme planına bağlımadır. Politik ve ekonomik bağımsızlığımızı zedelenen şartlar dış yardım alabilmenin ilk şartı, dış yardıma hayır diyebilmesini bilir.

4 Siyasi, iktisadi ve mallı bütün bağımlı münasebetler tasfiye edilmelidir. Millî Cephe iktidarının dış politikası bütün ülkelerle dostluğa ve iş birliğine dayanan taraflı politikasıdır. Bloklara karşı bağımsızlığımız titizlikle koruyabilmenin tek yolu taraflızkır. Dış ticaretin bellî başlı kalemleri devletleştirilmelidir. Dış ticarette devletleştirme, bağımlı ve donmuş tek yönlü ticari münasebetleri çok yönlü hale getirerek, ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirme ve sermeyen birimini hızlandırmaları aracılıdır. Maâz münasebetlerde de tek taraflı dış kredilerden titizlikle kaçınılmalıdır.

Kalkınmanın, «Onsuz olmaz» diyebileceğimiz bu temel ön şartları gerçekleştirilen sonra, köklü sosyal dönüşümlere yonelmiş halkın, devletçi ve devrimci bir ekonomi politikası uygulamak için yoğun olacak. Böyle bir politika, sanayileşmeye karşı dış ve iç baskılardan kurtarılmış, halkın yararına işleyen bir millî özel sanayinin gelişmesi için gereklidir. Eskisinden çok daha elverişli bir ortam sağlayabilecek, daha fazla sermeyen ve yatırım imkanı getirebilecektir.

siyasi notlar

Dış Ticareti Devletleştirme

Dış Ticaretin devletleştirme tartışmalarına, Devlet Planlama Teşkilatı İktisadi Planlama Dağıtı eski başkanı Prof. Dr. Besim Üstünel de katıldı. Üstünel, meşeyi, mevcut kapitalist ilişkileri bir veri sayan ve simdiye kadar bir derde deva oynamış yarın tedbirlerden hâli medet umas bir zihniyetle ele aldı. Fakat yine de tartışmayı hayli iştik tuttu. Üstünel, Türk-İş genel sekreteri Hacı Tunç'un, «Dış ticaret özel sektör elinde kaldıkça yurt dışına büyük çapta sermaye kaçırılmaktır ve bu durum, haksız servetler edinilmesi bir tarafa, Türk ekonomisinin kit faktörü olan sermaye arzının azalması dolayısıyla ictisadi kalkınmamızı engellemekte ve yüz binlerce işçiye iş sahası yaratma imkânlarından bizi mahrum bırakmaktadır.» tarzındaki görüşünü, «tartışmaların en kuvvetli İktisadi İstikrar yokmuş. Rejime karşı güven tam olarak teessüs etmemiş. Bu durunda sermaye tabii ki kaçarmış...»

Buna ilave olarak bir de sermaye kaçırma olayının, kanaatimize son derece tehlikeli sayılabilcek, bir de sözde gereksel bulunmuştur. Memlekette İktisadi ve siyasi İstikrar yokmuş. Rejime karşı güven tam olarak teessüs etmemiş. Bu durunda sermaye tabii ki kaçarmış.

Serbest piyasadan yapılan döviz talebinin ancak bir kısmını izah edebilen sermaye kaçırma hadisesinin gâdece biri olan salke bu kadar ağırlık vermek bence geriye tepebilir bir silâh kullanmaktadır. Çünkü, bu argümanı karşı, aksi tezi savunular çöküp diye bilirler ki, tek başına bu sebeple dış ticaretin derhal, hiç olmazsa bir süre için yanı güven ve İstikrâr teessüs edinceye kadar, devletleştirmeini zorluklar. Tipki, fevkâlde hâllerde bankalar sisteminin geçici bir süre özel bir rejime tâbi tutulması gibi.

Üstünel, bu arada kendi yaptığı bir karaborsa döviz mîbayaası hesabını açıkladı: «Şahsen yapabildigim çok kaba tahminlere göre, serbest piyasada döviz alım-satımı yılda 100-110 milyon dolar civarında (toplam döviz gelirlerimizin yüzde 20 si civarında) oynamaktadır. Bunun 40 milyon kâdramı yurt dışındaki işçiler ve yabancı turistler sağlamaktadır. 60-70 milyon dolarnı da bir grup İthalat ve İhracatçılar.

Bu 100-110 milyon dolarlık döviz 60-70 milyon dolarlık kâr, kaçak İthalatın (40-45 milyon dolar) bedelsiz İthalatın (10 milyon dolar) finansmanı ile Türk turist ve hacılarının ihtiyacını karşılmaktadır. Kalan 30-40 milyon dolarlık kısmı (ve ancak bu kısmı) sermaye transferinin finansmanında kullanılmaktadır.

Üstünel'in hesabı ligi çekicidir. Yalnız, dışardaki işçil ve yabancı turist dövizlerinin dışarıda kalan kısmı, pekâlâ bir sermaye kaçığı sayılabilir. İra, bundan iâks mallar İthalatı ve hacılığın giden kısmı, yârumânda kullanılabilecek bir kaynağın, iâks harcamalarına kaydırılmışından başka bir anlama gelmez. Dışardaki işçilerin tasarrufları Üstünel'in bir araya getirdiği gibi, dış ticaret yoluyla para kaçırımla aynı sepete konulur. Zira İşçi tasarrufu, tamamen dışarıda sağlanmış bir gelirden

yapılmaktadır. Üstünel, gizli ve açık önemli bir işsizlik olan memleketimizde, gizli işsizlerin düşürgi gitmesi, bir iç tasarrufu, sağlanabilir. Elbette ki içi tasarrufların da yurda getirilmesi sağlanmalı ve bir cin sermaye İhracatı olan kalifiye işçi kaçması önlenmelidir. Ama yine de, içerisinde kazanılan gelirin içeriye gelmemesi veya iâks İthalat mal olarak gelmesi olayı aynı plânda incelenmelidir.

Üstünel, üç sebeple devletleştirme yararlı olabileceğini ileri sürmektedir. Fakat bu devletleştirme, «kâsmî» veya (geçici) olursa, fayda sağlanabilecektir. Ama Üstünel, devletleştirme geçici değil de devamlı olursa bunun nedeni fayda sağlanımıyaçığını söylemektedir.

Profesöre göre, «Ticaret haddi, gelir dağılımı ve kalkınmanın hızlandırılması, gerekçeleriyle, «kâsmî» veya «geçici» devletleştirme yâdilebilir.

I TICARET HADDI

Ham petrol, ham kaçuk, suni gubre tarım makinaları İthalatı gibi ya dünya piyasasında rekabet şartlarının bulunmadığı veya Türkiye'de İthalatı teknelleştirmek suretiyle satınalma şartının düzeltilebileceği İthalat malları için devletleştirme işgâz veya satış fiyatlarını avantajlı hale getirebilir.

2 GELİR DAĞILIMI

Ezas itibarıyle İthalatçıların getirdikleri mallara karşı olan talebin yükselişti dolayısıyla sağladıkları asırı kârların topluma maleşilmesi meselesidir. Üstünel, İthalat vergilerinin artırılması ve İthalatçıların kontrolü yoluyla, asırı kârların önlenilebileceği inancındadır.

3 KALKINMANIN HIZLANDIRILMASI

Üstünel, kâfî ve çok sayıda firmalar tarafından yapılan İthalatın pahalılığının önlemek ve İthalatçıyı sanaye yönetim gibi imkânlar yaratıcılarından devletleştirmenin, kalkınmayı hızlandıracığını ileri sürmektedir.

Bütün bunlar doğrudur. Fakat aşın, dış ticaretin devletleştirme mesi, kapitalist bir çerçevede bağı, vahim aksaklıkların İslâm çerâsi olarak düşünülmelidir. Esas dâvâ Türkiye'nin kapitalist bir yoldan kalkınmayaçığını ve devletleştiriliğin bir zaruret şeklinde ortaya çıktığı meselesidir. Türkiye'yi gelişmiş bir ülke olmak için gerekli olanı artırmak, devletleştirme, boyunca ehlîyetlî soygun sistemine nazaran yine de yararlı olabilir.

ve İhracatçının kurdukları domus ticari mînasebetleri kurabılır. Ve dünya çapında yeni alicilar ve gâticiler bularak, dış ticarette rekabet ve bağımsızlığı yaratırabilir. Ancak devletleştirme, dışarıya dövgâ kârşısın, kaçırma-sın büyük kârlar sağlayıp ve bu yânetmeli İthalatçı ve İhracatçı formlarının, yatırımlara gitmesini kesinlikle sağlayabilir. Ancak devletleştirme, menfaati lebî sanayileşmeye ve kalkınmaya karşı olan köklü disarda İthalatçının, dış tekellerle işbirliği halinde, kalkınmamamıza bâtalamasını, öller ve onun büyük siyasi gücünden oradan kâdir. Ancak devletleştirme, sayısı gittikçe artan, dış ticaretin daha önce devletleştirilmiş ülkelerde rasyonel ticari mînasebetler kurma imkânını verebilir. Ancak devletleştirme, dış ticareti, kalkınma planının güçlü bir aracı haline getirebilir.

Bu demek değildir ki, bir epûda dış ticaretin devletleştirme sine gidilebilisin ve devletleştirme, özel ticaretin bütün sakincalarını hemen kaldırılsın. İlk hamlede, devlet sektörü İhtiyaçının devlet eliyle kârulanması ve bellî gubre, tarım makinaları İthalat gâbâş İthalat ve İhracat mallarının devletleştirilmesine gidilebilir. Türkiye'de bu iş için yeterli devlet kuruluşları vardır. Mesele, bunların merkeziyetçiliği gereken târi serbestiyle uzağtracak şekilde organize edilebilmesidir. Tabii ki, dış ticaret devletleştirme se de, devlet ajanları kendilerini, büyük kapitalist firmalarla karşı kârşıya bulacaklardır. Bu firmalar, devlet ajanlarını elde etmek için her çareye başvuracaklar, böylece yeni kaçakçular ortaya çıkabilecektir. Ancak devletleştiriliğe inanmış bir kadro, elde bir kontrol altında bu mahzurları ortadan kaldırılar. Bueünâ düzende bir dış ticaret devletleştirme, içe ve dışta eski dönemin bir çok mahzurlarını devam ettirecektir. Ama devletleştirme, boyunca ehlîyetlî soygun sistemine nazaran yine de yararlı olabilir.

Podgorny ile bir konuşma

Sovyetler Birliği Parlamento Heyeti'nin memleketimizi ziyaretinin son gününde Sovyetler Birliği Büyükelçiliğinde verilen bir kabul resminde Heyet Başkanı Podgorny ile CHP milletvekillerinden Şehmuz Aslan arasında İlgi çekici bir konuşma cereyan etti. CHP'nin ferman dinlemez milletvekillerinde Şehmuz Aslan, Heyet Başkanı takdim edildikten sonra bir soru ile karşılaştı ve sonra kârîlik sunular söyledi:

— Bir parlamento üyesi olarak, parlamentocuza bir beyantimi nasıl kârîlindir?

— Teşekkürle karşıladık, siz bol bol da alıksladım.

Şehmuz Aslan
«Şart koşmak yok»

— İyi ama gazetelerinizde bayanınızı yazmadınız, gazeteler yazmadı.

— Bîzde basın serbesttir, isteyen yazar isteyen yazmaz. Şayet gazeteler istediginiz şekilde bu beyanatı değerlendirmelerse bunu baska sebebinin başka yerlerde, mescî Türk halkının Rusya'ya karşı o'an eski kırıngınlarında aramak lazımdır. Türkiye'de Rusya'nın Karşı, Ardahan'ı Boğazları istemem olsam kolay kolay unutulamaz.

— Katilinen, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den hiç bir isteği yoktur. Biz bunu bugün değil, taa 1955 yılında resmen açıkladık. Biz Türkiye'ye karşı dostluk hizler ile dölyuz, karşılığında da dostluktan başka hiç bir şey istemiyoruz.

Podgorny ile Diyarbakır Milletvekili Şehmuz Aslan arasında, daha ilk dakikalardan itibaren senli benli bir hal alan sohbetin caizesi öylesine artıktı ki, etraflarında, bir takım bakanlar, dan, senator ve milletvekillerinden ve hattâ Emniyet Genel Müdürü Ahmet Demir'den müteşekkîl bir haâka teşekkîl etti. Halkada bakanlardan Küy İşleri Bakanı Lebit Yurdoglu da sözde karışarak Podgorny'e söyle dedi:

— Aman bu sözlerinizi Türkîye'de çok tekrarlayın, defalarca söyleyin. Bu sözlerin tekrarında dostlumuzu takviyesi için büyük fayda var.

Lebit Yurdoglu'nun bu ikazını kahkahalarla karşılayan Podgorny, Sovyetler Birliği'nin, Türkiye ile dostluktan başka bir birsey istememişti. Bununla beraber Türk - Sovyet mînasebetlerinde iyileşme doğru net bir gelişmeleri vardır. İktidara aday muhalefat partisi, bu gelişmeye karşı da olsa, dâlinâm gidişi, Sovyetlerle mînasebetlerimizdeki anormal durumu düzeltmeye bizzat zorlamaktadır. Ancak Amerikanın desteğiyle İktidarda duran Iran Şâhının bile gerçekçi bir politika izlediği Eyyüp Han'ın Moskova yolunu tuttuğu, Amerika ve Ingiltere'ni Sovyetlerle mînasebetlerini geliştirdiği bir sırada, bizim Amerikan'dan fazla Amerikalı bir devkösu politikasında israrımız, Demirel'e rağmen dahi mümkün de gildir.

Ortada bir de Afganistan örneği vardır. Bu ufak, zayıf ve geri ülkesi, diğer komşu ülkelerden çok daha öteye giderek, 45 yıldır bir tarafsızlık politikası izlemektedir. Amerika ve Sovyetler Birliği ile çok dostane mînasebetler kurmuş ve her iki taraftan da yardım almıştır. Tarafsızlık politikasının Afganistan soñ derece yararlı olduğu ortadadır ve bu yüzden, zayıf Afganistan en ufak tehlîkelerle karşı karşıya gelmiş değildir. Nitelikle Podgorny, bu gerçeki sözlerle belirtmiştir: «Asya memleketleriyle ve Orta Doğu ülkeleriyle dostluk mînasebetlerini geliştirmek içinde memleketinizin bâlik tecrübesi vardır. Bu müna sebetlerin genel gelişime temâyûl bünâyun arâkışız olarak iyileşmesi, gerçek iş birliği, eşitlik, karşılıklı fayda ve birbirinin iç işlerine karışmama esasına dayanarak, bu mînasebetlerin sağlamlaştırılması yolundaki her türlü engelle rin ortadan kaldırılmasıdır.

Tarafsızlık ve bloklara katılmama siyasetine kesin olarak inayet eden Afganistan ile mînasebetlerimiz, 45 seneden beridir hiç değişmemen dostluk mînasebetleridir. Sovyet - Afgan huduðu çok tandır, sağlam barış ve dostluk sembolüldür.

Basında, hükümetin bu kararı çeşitli yorumları yolu açtığı bir sırada Türk - Sovyet mînasebetleri konusunda, Prof. Ahmet Sükûr Esmer, İlgi çekici bir formül ortaya attı. Akıra, bu kararın Sovyetlerle bir pazarlığın sonucu alınmadığı belirtmeye özellikle dikkat etti: Karar, Kıbrısta Sovyet desteğinin fiyatı değişti. Washington ise haberli, askeri bakımdan önemli olmayan «psikolojik bir kâtip» şeklinde yorumladı. Le Mon-

Tam olarak çevrilimiştir

420 SAYFA, İPLİK DİKLİSLİ CILT, 12,5 LIRA
DAGITIM YERI: BATES Bayilik Teskilatı
Aydinlik Han, Cağaloğlu, İst.

YON — 008

Cok tarafli Vurucu Kuvvet

Türkiyenin çok taraflı vurucu kuvvette katılımı reddedisi haberinin Podgorny'nin ziyareti sırasında duyulması çeşitli yorumlara yol açtı. Akıra, bu kararın Sovyetlerle bir pazarlığın sonucu alınmadığı belirtmeye özellikle dikkat etti: Karar, Kıbrısta Sovyet desteğinin fiyatı değişti. Washington ise haberli, askeri bakımdan önemli olmayan «psikolojik bir kâtip» şeklinde yorumladı. Le Mon-

YON, 22 OCAK 1965

görmüyoruz. Eğer Sovyetler, Nato üyelerinden birine saldırırlarsa, saldırmasızlık paktı yürümez. Türkiye, ortağını yardıma mecburudur. Sovyetlerin Türkiye'ye saldırımlarını da Nato'nun diğer ondört ortağını memnun etmemektedir. İngilterenin ittifakında iken, 1941 Haziranında Almanya ile bir saldırmasızlık paktı imzalamıştı.

Türkilenin bu tutumundan memnun olmayan yabancı yorumcular, bu hükümlerini Türkilenin menfaatleri bakımından değil, kendi menfaatlerini açısından vermektedir. Türkiye Ne Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin gergin olmasını kendi menfaatlerine uygun görenler vardır. Buna Türkilenin devamlı olarak, Rus tehdidi altında bulunduğu manzarasını çiziyorlar. Zira tehdit altında ve korku içinde Türkilenin kendi kollarına istila çağının veya istilmenin oradan ayrılmayacağını umuyorlar. Böyle meşhur tekniklere kuşak asacak sefiyordu değildir. Türkiye, uyanık ve basrettilidir, evhamı, değildir.

Prof. Esmer'in Nato ile ilgili görüşleri de söylemiştir: «Nato dayalığını anıksa anıksa bütün ortakların ona tıbbilikle bağlı kalmasını korunabilir. Kıbrıs meselesinde Moskovadan yardım istiyen Yunanistan, Nato'yu düşündü mü? De Gaulle, Nato'dan filen ayrılmıştır. Türkiye, Nato vesayetine girmiş, dış politikasında insiyatifini kaybetmiştir. Ortaklardan birinin savaş tehdidi karşısında kaldığı bir gün, Nato, kendisine yardım etmeyeceğini, hatta verilen silah

hakkından aldığı bir sınıf mücadeleşidi ve Babeuf'ten alınan pasaj, Devlet Matbaası grevcilerini durumuna uygun düşmektedir. Ne var ki Gündem'deki Babeuf yazısı, cimbizla cimbizler keşfedecek savelarla İhbar etmeyi kendi ne iş edinen Ankara Emniyet Müdürüne söylemişdir. Zaim'in İhbarı üzerine mesele Ağır Ceza Mahkeme'ne kadar geldi. Babeuf kitabından toplatılmış ve İstanbul'da Babeuf davalarının ortaya çıkması bu İhbar'dan sonra.

Ancak Ankara Babeuf davası, Doç. Üçgen Alacakaptan imzasını taşıyan bilirkiş raporunun okunmasına başladı. Raporda, Babeuf ya da sınıf mücadeleşini teşvik ediyor, sınıf mücadeleşini teşvik ise komünist propagandasıdır, denilmektedir. Bu mantıkla tabii ki, grev hakkını tamamlayıp sınıf mücadeleşini teşvik ediyor gereğiyle, yeni Anayasamız da Ağır Ceza Mahkemesine gönderilebilir. Ceza Docenti İcin, Babeuf'un komünist doktrinin ortaya çıkışından önce yağaması da, bir engel değildir. Ona göre, Babeuf komünist olmasa bile, Babeuf'un sözlerinin zamanında kullanılmış komünist propagandasıdır. Üçgen Alacakaptan ayın şöyledemektedir: «Makalenin komünist fikirlerin vüzü kazanmadığı bir devrede ekin bir yazdan iktibas edilmiş olmasa, onun komünist fikirlerini yarmak maksadına matuf bulunmadığı sonucuna götüremelidir. Ne zaman yazmış olursa olsun yazının muhtemelen belli bir zamanda iktibas edilmiş olması, gazete sorumlularının fikri muhatabı benimsediklerine delli teşkil eder. Bu mantıkla, «Aç adam, kılıçım zenginler salılar, diyen büyük bir müslümân din adamının sözlerini iktibas etmek te, komünist propagandası mı, söylemek?» Halife Ömer'in, Ali'nin sınıf mücadeleşini körükledikleri İleri sürülebilecek yüzlerce sözleri vardır. Avukatlar bu tercihini belirttiler. Diyarbakır milletvekili Adnan Aral, «Anayasamız içgüdüsün anıflanmasını, ve suurlanmasını kabul ettiğim halde, bilirkişî bunu komünizm olarak vastiflendirmektedir», dedi. Aydin milletvekili Orhan Apaydın, işveren ve işçi sınıflarının varlığını ve bunları arasındaki sınıf mücadeleşinin arası olan grev tanyan Anayasamız kargasında, «Asıl sınıf mücadeleşini komünizmde demek, Anayasaya aykırıdır, görüpünü savundu. Ankara Senatosu Niyyet Ağırna-

yanınan da tamamıyla bir sınıf mücadeleşidi ve Babeuf'ten alınan pasaj, Devlet Matbaası grevcilerini durumuna uygun düşmektedir. Ne var ki Gündem'deki Babeuf yazısı, cimbizla cimbizler keşfedecek savelarla İhbar etmeyi kendi ne iş edinen Ankara Emniyet Müdürüne söylemişdir. Zaim'in İhbarı üzerine mesele Ağır Ceza Mahkeme'ne kadar geldi. Babeuf kitabından toplatılmış ve İstanbul'da Babeuf davalarının ortaya çıkması bu İhbar'dan sonra.

h, olayı «yüz karası», diye tanımladı. Babeuf davasıyla dünya kamu oyunda nasıl utanç verici bir duruma düştüğümüzü belirtti ve Alacakaptan için «bilirkişî değil, bilmenen kişi» dedi. CHP parti meclisi üyesi Cemal Reşit Eyüpoglu ise sunuları söyledi: «Bilirkişîn fikrini kabul edersek, şimdiden savcuya İhbar ediyorum. Üniversite kitaplıkları bu çesit yazıları ve kitaplarla doludur. Savcuya bu kitapların listesini vereyim, onları da kovustursunlar. Yeni bir bilirkişî kurulmalıdır. Nadi, Çetin Altan, İlhan Selçuk gibi yazarlar bu heyette yer verilmeliyor.

Mshkeme, avukatlarının görüştüğü uyardı bir gazeteci, bir anayasa profesörü ve bir ceza hukuku profesöründen kuruluş ve ni bir bilirkişî heyeti teşkiline karar verdi.

kitaplar yasak ediliyor, fakat «Hangi kanun veya kararname ile yasak» sorusuna, «Kanun ya da karar göstermekle mukellef değilim» cevabını vermiştir. Kitaplar yasaklanmış değil, ama müdür efendi gönülince yassaklar koyarak Bakanlar Kurulunun yerini almaktadır. YON Yazı İşleri Müdürü de böyle bir sansür ile karşılaşmıştır.

Dünya çapında ünlü bir kitabevi olan Hachette'in, bu haddini bilmek sansürcübaşıya haddini bildireceği inancındayız.

Hachette'te sansür

Fransa, fikir hürriyetinin bezidir ve Hachette büyük bir Fransız kütüphanesidir. Hachette'in Türkiye'de bir Şubesi ve subeninde bir müdür var. Bu müdür efendi, Hachette'in ve Fransızın şeref ve itibarına gölge düşürecek şekilde, Fransa'da serbestçe satılan ve Türkiye'ye girmesi yasaklanmış olan sosyalist kitapların Türkiye'ye girmesini sansür etmektedir. Müdür efendi, en son pazar 20 Nisan tarihinde 3913 sayılı bir şartnameyi iptal etmiştir. İptal edilen şartname İngiliz kitaplar, Hachette'se satılan «Collection Idees» serisinden cep kitaplarıydı.

Müdür efendi, şartnameyi iptal sebebini soran Türk aydınlarına, «Bu

Büyük bir aristokrat
CHURCHILL

Çağımızın eski tip cesur ve maceraperest şâvalye tipini sürdürün 91 yaşındaki Churchill, son günlerini yaşamaktadır.

Churchill, aristokratlarının kolej Harrow'dan sonra, askerlik ve politikaya liglenmiştir. Ingilterede politika hâlâ aristokratların tekeline saygınlıkla sayılır. Churchill de, ola asaleti sayesinde 26 yaşında kolaylıkla milletvekilli seçilmiş ve hemen başkan olmuştur.

Onlu politikacı, hayatının sonuna kadar büyük İngiliz İmparatorluğunu, değişen şartları gözünde tutarak, sürdürmek için mücadele etmiştir. Hitler'e karşı, İmparatorluğu korumakta gösterdiği müthiş mücadele gücü, onu tarihin büyük insanları arasında göstermektedir.

Muhafazakâr Churchill için sadece İmparatorluk ve İmparatorluk uğruna mücadele vardır.

REKLÂM LARINIZ İÇİN

"BASIN İLÂN KURUMU."

Genel Müdürlük

Çağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

Istanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi: BASIN KURUMU

SÜBELER

İstanbul

Ankara

İzmir

Adana

Bursa

Olyarbağı

Erzurum

Eskişehir

Konya

Zonguldak

DIŞ MUHABİRLER

A.B.D.

Almanya (Federal)

Almanya

Avustralya

Australya

Belçika

Bulgaristan

Cekoslovakya

Danimarka

Fransa

Hollanda

İngiltere

İspanya

İsrail

İsviçre

İtalya

Japonya

Lübnan

Macaristan

Norveç

Pakistan

Polonya

Portekiz

Romanya

Yugoslavya

Yunanistan

(Basın - 24057)

**YÖN'e ABONE OLUNUZ
ABONE YAZINIZ**

Batılarım Kongo'adı kukla: Çombe
Kullanıla kullanıla eskidi

KONGO

Kurtuluş
Savaşları
Önlenemez

kurtuluş hareketi vardır. İlkel davranışlardan ve kabile kavgalarından yeni yeni kurtulan Kongolu, vatanını yabançı sömürülülerden kurtarmak için savaşa hazır hale gelmiştir. Milliyetçiler Kongonun bir kısmını kontrol altında tutmaktadır. Sayısı artan ücretli askerlere ve paraşütçü darbesine rağmen, milliyetçiler başkent Leopoldville'ı tehdit altında tutabilecek güçtedirler. Bu durumda Belçika ve Amerika üç beş ay önce milli bir uzlaştırmayı sağlayamıştı ve Kongoya sevkettiğiler Combe'yı, milliyetçilerin bir kısmıyla anlaşmaya zorlamaktadır. Amerikalılara göre, «orta yolcu» milliyetçilerin de adaya olabilecekleri bir seçime giderler, «astırı milliyetçi» er saf dışı edilebilir ve ortaya çok milliyetçilerle Combelor birlikte milli uzlaşımayı sağlayabilecek bir hükümet kurabilirler. Tabii ki bu, sadece kağıt üzerinde caizip, hayalî bir düşündür. Kasavubular ile işbirliği yaparak en iyi milliyetçi dahi, milliyetçi olmakta cıckıp sömürgeci usagi haline gelecektir.

Sımdı bir de Combe'nın devirdiği Adula ortaya çıkmıştır. Eskı Başbakan Adula, çok kısa zaman önce Combe'nin yaptığı gibi Brüksel'e giderek, «millî birliği anacak ben sağlarım» demektedir. Lumumba'nm katılı Combeden medet uman sömürgeciler, bu seferde bir kaç ay önce işe yaramazdiye Başbakanlık'tan uzaklaştırdıkları Adula'dan medet ummaktadır. Adula, bir pişman ortaya çıkmıştır; Milliyetçilerle, yani onun deyişimle, milletle militanlığıne girişerek geçici bir bükülmüş kimsedir. Bu bükülmüş Combe gitmeyecek, yabancı birlikler de de yerlerini, Afrikalı birliklere bırakacaktır.

Adula plâni, Brüksel ve Washington'un hoşuna gittiliye de Combe memnun değildir. Combe: «Benim ne kabahatim var, isyan benden önce başladi. Hem de Adula'nın zamanında ve o zaman Adula, uzlaşmaya asla tarafta değildi» demektedir. Bütün bunlar millî kuruluş bareketlerine karşı koymaya kalkışan vatan hainlerinin ve onların efendilerinin saflarında, kaçınılmaz şekilde ortaya çıkan bozgun belirtisidir. Sömürgeci sularda, bozgun artarken, Millî Kuruluş Konseyi, zaferden emin bir aksiyon programıyla ortaya çıkmıştır. Program, 4 yıllık bâcimsel bağımsızlığını, Lumumbanın görüşünü, doğruladığını ileri sürmektedir: «Memleketimizin Amerikaya karşı olan tabiyeti, millî bağımsızlığa yönelikmiş bir sunkastır. Millî ekonomi, özellikle filkenin maden zenginlikleri ve ticaret, sömürge devrinde kalmış bir kapitalist sömürme, vaşma ve haydutluğuna terkedilmiştir. Tek varlığı Amerikan usaklısı olan bir oligarsının elinde asuri zenginlik toplanmıştır. Milletlerarası kapital, ilâkemizin Anavasa, hükümet ve ekonomi meselelerine devamlı olarak müdahale etmeyecektir.

Milli Kurtuluş Konseyi, «bugün kılı politik çerçevede» referandum veya seçim yoluyla, meselein çözüleceğine inançındadır. Politik yanı tamamen altüst edilmelidir.

Konsey, en güç savaş şartları altında, bağımsızlıktan sonra Kon-

NEZLE VE BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

GRIPIN

（五）

Kıbrıs içinde gene yanlış ve tehlikeli bir yoldayız

Unlu Romalı Senatör Caton oturur kalkar, «ama evvelâ Kartaca'yı yıkmak gerek,» dermiş. Sonunda Kartaca yıkılmış ve Roma Caton ve arkadaşlarının özfedîliği büyük imparatorluk olmuştur. 2000 küsür yıl öncesi *sayın senatörünün*perialist dünya anlayışını paylaşmaktadır çok uzaklız. Fakat hayrunu olduğumuz o can sıkıcı metodundan faydalanaçağız ve bir defa daha söyleceğiz ki, «Türk Hükümetinin önce Zürih ve Londra Anlaşmalarından vazgeçmesi gerek. Kıbrıs davası ancak bundan sonra kazanılabilir.» Caton gibi hâkî çıkacağınızı kesinlikle iddia etmek her türlik kendin bilme hıdutlarırmızaşmak olur. Kaldı ki, görüşümizin uygulanacağı hayıl sünhemdir. Ama ne var ki, Kıbrıs konusunason dekîndiğinizinden gûden bu yana olaylar bîr kere daha tutumumuzun doğru olduğunu göstermeye ve bizî bîr kere daha konusmaya ve Hükümetin manasız kararının nedenlerini anlatmaya itmektedir.

Sovyetler ve Kıbrıs karşısındaki davranışları ele alalım. Bu mesele de Türkiye'ye önemli destek sağlayabileceğii açık olan bu devlet Eno-sis'in karşısında Açık veya kapalı bevanlarıyle federalî devleti veya hiç olmasa Türk azınlığının haklarını koruyacak ve gelişmesini sağlayacak sunumlu bir statüfü garant etmeye hazır. Ancak bir şart var: Tamamen bağımsız bir Kıbrıs. Bu böyle lken ve böyle olduğunu sahn sultan da duymusken Türk Heyeti Moskova'da Kıbrıs'ın bağımsızlığını kavırılan ve istenilen bu adayı bir NATO üyesi haline sokan 1959-1960 Anıtlarını Sovyetlere tebliğ müvadeddeşti üzerine tebliğ müvadeddeş kabul etirmeye bozguna çalışmıştır.

YON bu gibi tabuların sonuc vermiyeceğini
başından söylemiştir. Moskova Tebliğinin
sonra da, tebilde afak bir elimeye tâkilan
Hükümete râkm hâzır yorulmaların isârâme râjû
yen Sovyellerin bu Anlaşmaları, Tebliğin tâlim
olarak ifadesi ele alınmışca ve Sovyellerin
tâlim politikasını gözönüne tutulunca, kabul et-
memiş oldukları anlaşmaların belirtimleriştir. Fa-
kat Türkiye'de serçettiler gormeyi istememek eyle-
meli mithî! Hükümetin ve ona yakın yorum-
cuların ağızı deâl etmemiş, manşetler Sovyeller An-
laşmaları kabul edivore diley bağırmaya devam
etmiş, olağan dısı bir ranor yetiren Bütçe Ko-
nusuyon Dâisileri Raporörâ bîle «Anlaşmaların
mutesberîti Moskova Tebliğinde kabul edilmiş-
dir», demâstır. Bu yanlışma Sovyet Heveti Tür-
kiye'de lken de devam etmiş, ta ki, 5 Nûmarâ
Presidium Uyesi Podgorny Izmir dönüştü ble
Cuma gecesi Yeşilköy Havaalanında kekin bir-
ifade ile «Zürh ve Londra Anlaşmalarının tam-
mîvarur» devinceye kadar.

Galo Plaza'nın tutumunu ele alalım: YON
Kıbrıs meselesi ilk olarak ele aldığı zaman
(25 Eylül 1964), federatif devlet kapısını açacak
ve Enosis konusunu kapacak yereye yürüür efü-
zülmüş olursak, NATO de birlik hukuk ve stratejik
hükümleri konusunda demokratik ve Avusturya
moldallı tarafsızlığını savundu. Kıbrıs formülünün or-
taya atılması ve bu formülün BM Genel Kur-
lunda büyük çoğunluğuna olan Doğu ve Tarafşır-
lar Blokunda destek belasızlığını söylemiş.
İki ay sonra Türkiye'ye gelen ve dünyaya kamu
oyanın nabzını çok iyi ölçerek durumu oldu-
ğu gibi getireceğini hal suretinin dünyadı müs-
bet karşılaşacağlı büyük ihtiyatlı dahiinde olan
Arabulucu Galo Plaza avnî formülü teklif et-
mişti. Ancak Plaza, Türklerin haklarının ba-
himsiz mahkemeler ve diğer garantilerle koru-
caklarını söylemiş bazı hükümleri ve hükümler sakınca-
lar ileti sırerek federatif sistemin karşısında
kalmıştı. Türk Hükümeti Plaza'nın teklişini red-
detvirotti. Oysa Hükümet Plaza'nın teklişini
müzakereye başlangıç noktası kavşa idi ve
tezede Zürih ve Londra Anlaşmaları yerine
dunya milletleri coğrafyasının herlmeyeceğini
kesin elbi olan bahanesi, demokratik ve nötral-
istik Kıbrıs formülünün esas yanısı iddi, bugüne
kadar Enosis'i siz diye bırakmak söyle düşüncesi,
federatif devlete erişmek volunda da hayatı me-
salaş ayması. Genel Kurulda pazarlık işi sal-
lam temelleri afmıs olurdu.

Birlikte dünvamı politik ve sosyal gerçeklerdeki içinde, geçen vaziyetlerinde da tam umur anlatmaya çalıştığımız gibi, bu derece eskimis olan, ne Londra, ne New York, ne Lahey, ne Washington, ne Cenevre, ne de Moskova'da bittirili arzu edildiği gibi kabul ettirilememeyen boğulmalarla birlikte savdanız ve İlhamzı israr neden? Bir arı Hükmet tamamen bağımsız Kibris formülüne varanıştır gibi bir intiba yaratmıştır. Sonra dünya ajanlarının ifadesi ile durumu tekrar serlesti. Bireyden annesine, akrabasından kırk beş yaşının hatırlayan yirmi sekiz gibi «İlle de Antalaymalar, İlle de Antalaymalar» diyen tuftumaya başladı. Neden? Sehen Ada'ya

go'nun hangi yönde gelişeceğini de ortaya koymustur: «İhtilal hükümeti, üretimini ve dış ticareti aranın bir kontrol altına alma şart-

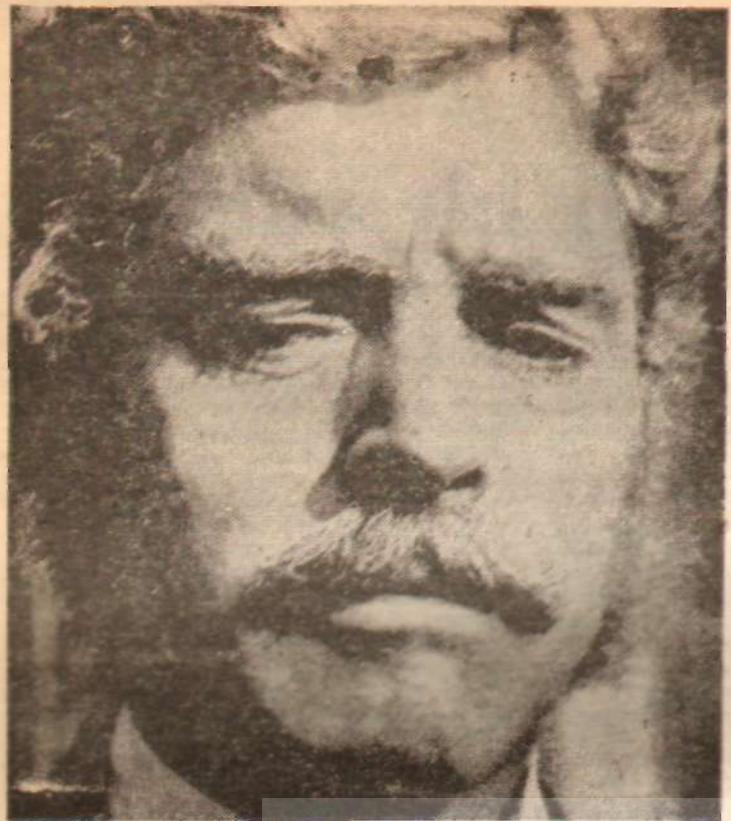
sosyal katınlara uygun bir yol
seçecektir. Emekçi kitlelerinin
kalkınması için, memleket yar-
ılarına uydurulmuş bir strateji

d. milliyetçi ve halkın hükmüet, superyalisme, sömürgecilige, yesil sönürgecilige karşı olan savaş destekleyecek, barış ve Afrika için çalışacaktır.

Ibrahim Çamlı

100

Hükümet: İn Kıbırs tutumu, son bir iki ay içinde Türk dış politikası ile ilgili aksiyon ve düşünunce alanında bir işsiz ise, bucaş karşılık çıkışları da olduğunu belirtmek gerekir. Hükümetin kendi faaliyetlerine dayanarak «Çok taraflı Nükleer Kuvvet» katılımama kararı bunlardan bırdır. Bunun yanında, sakat tarafları olmakla beraber yeni bir kişilik getiren Büyüce Komisyonu Dışişleri Raporu da var. Diğer taraftan Kongre olaylarının karşısındaki yanlış teshisler ve hareketler de var. Bütün bunları gözlecek bir yanında dış politika düşüncemizde veryi bir genelde misalî vermekle olan Demirel'in yönetimdeki delinerek ve Türk dış politikasının projekten bağımsız ve entellektüel bir durumda giden yolun bir kere yoklaşması hedeflenmelidir.

Burt Lancaster «Leopard» da

«LEOPAR»ın başına gelenler

Brenda Davias

Aşağıdaki yazı Ingiltere'de yayımlanan Sight and Sound dergisinin «Yaz 1964» sayısında yayımlanmıştır. Şu sırarda İstanbul'da gösterilmekte olan inilii «Leopard» filmının Amerikalı endüstri cambazlarının elinde ne hale geldiğini anlatmaktadır. Visconti'nin 205 dakikalık filminden «Twentieth Century Fox» yöneticileri tarafından tam 44 dakikasının kesildiği yetmezmiş gibi, Türkiye'de «Fıtaş» çalar tarafından daha da budanarak 130 dakikaya indirildiğini ayrıca belirtmek gerekiyor.

Artık yönetmenlerin işletmecilerden neler çektilerini herkes biliyor. Bu konuda ilk aklı gelən isimler arasında Von Stroheim, Welles, Antonioni, Losey var; bu yönetmenler, başlarına gelenlerden acı acı yakınınlıklardır. Kim bilir, yakınınnı ne yönetmenler vardır daha. Sanatın aynı zamanda endüstri olduğu bir alanda, yaratılan esere el uzatılması artık olağan karşılanıyor. Yaptıkları filmle kendi kişiliklerinin damgasını basmış nice dev sanatçının eserleri kırıp kırıp kuşa dönüştür.

Bu devlerden biri de Visconti'dir. «Leopard»ın Amerikalılar tarafından işletilen kopyasını görmek için Londra'ya gelen Visconti; geldiğinden ertesi günde gazetelerde söyle bir haber çıktı: «Visconti, Twentieth Century Fox Şirketi mahkemeve veriyor! Londra oynamakta olan filmi Can-

nes'in güçlü «Leopard»ıyla karşılaştırın eleştirmeciler bu konuda Visconti'nin düşüncelerini yazdılar. Visconti de gazetelere gönderdiği mektuplarla «Leopard» kesimesini günün olayı haline getirdi.

Biz de, sinema gişelerine para ödüleyerek film gören birer seyirci olarak «Leopard» olayıyla ilgilenmemiz. 27 Ekim 1963 tarihli Sunday Times'da yayımlanan mektubunda Visconti, filmin Amerikan kopyasının kendisine danışmadan hazırlandığını belirterek sunar söylüyor: «Film, bana kalırsa son derece kötü kesilmiş; dublajı yapanların sesleri filmin kişilere hiç uymuyor... Filmi New York'ta gördüğüm zaman olay izlemekte ben bile zorluk çektim. Artık bu esere benim diyecekum.»

«Leopard» 205 dakikalık bir film di asında. Ingiltere ile Amerika'da gösterilen kopyası 44 dakika eksik. L'Avant Scene du Cinema'da yayımlanan senaryoya bakılırsa bazı kişi, ama önemli sahneler çıkarılmış (yandaki çerçevede bu sahneler ayrıca belirtilmiştir) Bölümler olduğu gibi kesilip atılmış, ama filmi makaslayanlar bu işi o kadar kötü yapmışlar ki, film genel akışını bozdukları gibi, bazı bölümleri «anlamış» hale getirmişler. Sözelimi, «spiknik» bölümümü öylesine kısaltılmış ki, allenin nereye gittiği, nein gittiği hiç mi hiç anlaşılmıyor. San ki Prens, ailesini toplayıp kırda köfte yemeye götürüyor... Film asıl zedeliyken kesinti ise Prensle Don Ciccio arasındaki uzun konuşma. Aya çıktıları zaman geçen bu konuşmadada Don Ciccio Angelica'nın ailesinin geçmişini uzun uzun anlatmaktadır. Don Ciccio'nun anlatıkları yoktur fakat, anızın Don Fabrizio'nun karşısına yatak odasında kavga edidine geçilmektedir. «Leopard» kesenler, kavga bölümünün bir önceki bölümle yakından ilgili

Genç kuşaktan iki olumsuz oyun

Ayperi Akalan

DIREKLER ARASINDA

Genç kuşaktan, bir cumhuriyet çocuğu Refik Erduran. Yazlığı da ne? Direkler arasında deyin bir öykü. Oykü ama nasıl öykü? Oyunun üç kadından biri nenfornan, biri sevici, biri soğuk.. Erkeklerin biri dönük, biri dikiçi biri sadist, biri aracı, biri iktidarsız, biri doymaz.. Direkler arası değil, sapıklar arası... Tüm oyunda buram buram bir erotik soluk esiyor zaaten. Bu sapıklar coğuluğu daha çok normal kişi'ler için öngörülmesi gereken «cinsel ilişkileri eleştirmen» savına kendiliğinden son veriyor.) Direkler arasında var sayılmaz oyunda, daha çok mahalle arası... Tarihten çizgiler hoş geldin. Hoş geldin yangını tulumbası, bekçi sopası, kırımızı fes, kafesi cumba. Hoş geldin gericiler adına... Gelmesi senden, sözümüz söylenmek biz den.

Ben Cemile'yi bir baş kaldırıcı, Carmen örneği bir özgürlük savaşçısı olacaktır sanyordum. Oya karşıma çıkan kızın asıl amacı kucaktan kucaga gezmek tutkusunu dindirmek.. Kolundan çekinen gidiyor ardından Paşa, tüccara gitmedi ise ihtiyarlıklarına duyduğu tiksintiden asında. Oldurmediler, başıca yemediler Cemile'nin. Buda lalığından ağaçtan düştü. Sarhos olduğundan kazaya geldi.

Ya amacı oyunun? Neden var olduğu? Erduran, «Oyun yazarı insanı vernelidir» diyor. Arayı bulan insanı Direkler arasında. Yoksa yazar her insan ille de cinsel sapıkır demek mi istiyor? Çok yanlışdır, bilesiktir, kar maşktır, çevrili ve koşulludur, evrenin en yüce düşümlündür insan. Böyle sine yahin Freud öykünmeleri, üç beş şarkı sözcüğü ile insanı gösterebiğini sağlamak yanılmaları ya da yanılmaların en büyüğüdür bence. Ve Erduran, Tiyo dergisinde oyununa Jeygin 97 satırlık laf etmiş. Gelin de İçerdekliler' 15 kisa satırda tanıtın M. C. Audia artımasın saygıınız...

Bir oyun kl. vama bohça, bir oyun kl. baştan aşağıya turistik bir oyun kl. en çıkışçı, en sorumsuz davranışların somut örneği. Hem nedir kuzum Direkler arası bir tiyatro değil, sanat değil! Çürümlü bir başkente halka ihanetlerle kazanılmış binlik papellerinin savrulduğu fuhus pazarıydı ancak. Bu pazarın kurucuları, besleyicileri, alkışlayıcıları değil mid? 10-15 yıl sonra Kurtuluş Savaşındaki Anadolu'ya lânetler yaşlıyorlar? Oyunda «insan»ı arayan yazarın bunları bilmek gözönünde almak, eleştirmek görevi. «İşte ben de çürümüş kişileri bu yüzden e'le aldum, eğrili ortamı göz önüne serdim ya' diyemez Erduran. Bir kere tüm kişilerin belden aşağılar var oyunda. Bütünle ile kendi, başkaça öyküler, nedenleri yok ortada. Hele çürülmüşüğü ortaya koyan bir görecelik veya

Cemile bir «müptedi», bir yelencisi olacak. Kamelya'da, Oya Sururi bir admında her yönde öyle bir ustalaşıyor, öyle işinin ehli ve kantoci oluyor ki «küçük kızın açılı öyküsü» kalmıyor orta yerde... Halk gılmıyor. Amerika da satın almazsa «Ne sehit oldu, ne gazi, pispisine gitti Niyazi» o'acak. Vay emeklere...

HAREMDE

Haremde'nin yazarı Aysel Kılıç da genç kuşaktan. Oyunu derme çatma, aşınılmış düzenler üstünde kurmuştur... Dört ortağın durumlarını anlatmaya yeltenen yazar, çıkar öykülerini öne alıp «bizim kadın milleti kendi gitti teslim oldu» demeye getiriyor... Bol yaldızlı dekor sonunda can sıkıyor. G. Arcan'ın sahne düzene paşanın kendisi gibi erksiz güclü. Bir Melahat İçili var o yonda. A. Akkılıç'ın durumunu anlamak güç. Tiyatrodan yana çırık oyunu, akıldan yana «Ne suya dokunmuş, ne sabunası tıründen

Ulusal tiyatromuzu kuralım çağbasını öngördük. «Yazar, aman yazar» dedik. Ama ne için, neden yazdığını bilmeyen, kendine bu soruyu sormamış olan her kişi gelip meydanda at oynatınsın değildir istedigimiz. «Tevşik» bekleşenler bunu iyi anlamamış. Caldwell öykü yazarı olmak isteyen genç'ler söyle öğütler: «Once anlatacak bir seyiniz olsam, sonra iyi anlatmalısınız.» Kişi sahnedede bir seyler dönürebildiği için oyun yazarı söylemez. Olsa olsa kendini oyun yazarı zanneder.

Direklerarası'nın Cemile'si Gülriz Sururi

caster ile Leslie French (Chevalley) dublaja katılmış. Lancaster'ın «Orta Amerika» sivesi Leslie French'in su katılmamış İngilizcesi ve öteki sanatçılardan «Amerikanca»sına karıştırınca ortaya karışıklık bir durum çıkmış.

Visconti, filmin renginden de yaktırıyor. «Leopard» Eastman Colour ve Technirama ile çekilmiş. İtalyan ve Fransız kopyaları Technicolor sistemiyle basılmış. Baskı, filmin orijinal negatifinden doğrudan doğruya yapıldığı için Visconti'nin eseri renginden bir

sey kaybetmemiştir. Ama Fox'cuların film'in işletme hakkını alıp da CinemaScope ve De Luxe Colour olarak çoğaltınca iş değişmiş; basılı orijinal negatiften yapılmadığı için renkler birbirine girmiştir. Bütün tonlar altüst olmuş. İki kopyayı da görenler Technicolor kopyalarının üstünlüğünün hemen farkına varmışlardır; yalnız De Luxe Colour kopyayı görenlerin uğradıkları hatalı kırıklığını söyle bir belirtmek yeter.

Bu kesişmelerin, değiştirmelerin sebebi nedir? Bazı sinemalar,

HALK TÜRKÜSÜ

Ben halkın
Yalanda yokum
Yarı aç yarı tokum

Sağır taş kapıları bekler
İşte
Güçlü ellerime bakın

Ben halkım
Yarı çiplakım
Yalanda yokum

Bin yıllık yurdunda öksüz
Yalınayak
Okulsuz çocukların

Ben halkım
Sevmiyorsanız korkun.

Celal VARDAR

Sayın Sabahattin Bey,
Konuya girmeden önce size Çifteler'den bir fikre hatırlatmak isterim. Su bendi yapıştırmış. Kazaya büyük bir taş suya düşmüştür. Orada bulunan müdürü sırıksılar etmiş. Müdür kendini tutamayıp: «Yahu, sırıksılam ettiniz» deyince buna sebep olan öğrenci, aslında bir savaş olan bu işte böyle kazaların birine rashiyacagını anlatmak için: «Kusura bakmaz; hoca; kavgada yumruğum hesabı olmaz demis. Uzun yıllar genç kuşakların dünya görüşlerini, tenkit kabiliyetlerini, fikir seviyelerini, iş ahlaklılarını yükseltmeye çalıştık. Umarım ki söyleyeceklerinden ötürü bana güvenemeyeceksiniz. Çünkü benden iyiliyorsunuz ki ne zaman Türk aydınları cesareti otokritik yapabilmışlerse o zaman bütün hamlelerde kendilerine lâyık rol oynayabilmişlerdir.

Geçen yaz benden bir mîsesse hakkında malumat istemiştiniz. Bir veya daha fazla yıl önce deril toplu, pek samimi görünüslü bir Amerikalı, üniversitede ziaretinize gelmiştir. Pek ilgilenmediğiniz halde, o size bir yığın tavaşı mektubu gösterdi. Dışları, Eğitim, Turizm ve Tanıtma Bakanlıklarından aldığı ve Türkiye'de para gibi değerli formalist çevrelerde dağıtılmıştır. Ünlüce kudrette resmi tavaşı mektupları vardı aralarında. Eğitim, estetik ve sinemadan anlayışınız pek metedildiğinden sizinle tanışmak istemiştir. Çünkü kendisi, merkezi Kaliforniya'da olan International Communications Foundation (Milletlerarası Haberleşme Tesisi) adına, Türkiye'yi tanıtmak ve ucuza dolusturabilecek öğretici malzeme toplamağa, film vesaire çekmeye gelmiştir. Belki de bir fırsat bulup vasitasını da size gösterdi. Siz söylemediniz ama tahmin ediyorum. Kaliforniya plâkah, Metro marka küçük bir otobüsü. Açık mavi ve beyaz yanı Birleşmiş Milletler'in resmi vestalarının renginde idi. Üstünde Library Project (Kütüphane Projesi) sözleri ve Milletlerarası ve Haberleşme kelimelerinin arasında göz biçiminde bir dünya haritası vardı. Otobüsün içinde belki de kullanılmış film, fotoğrafçılık ve camping malzemeleri vardı bir gün. Hâtırında kaldığını size ICF harfleri kışkırtan bu kurumun bir hayırsever Amerikalı tarafından, Ford testisinin ufak bir maketi gibi kurulmuş olduğunu söylemiştir.

Mîsessenin amacı pek hoşunuza gitmemiştir. Güveninizi kazanan kurum temsilcisi yapmış olduğunuz dokümcâ filmlerini gösterdiniz. Bunların kalitesine muhakkak çok şaşır, çünkü Türklerin film çevirebileceklerini bilmiyordu. Bu filmleri kurumun işin üniversitede satın alınması isted. Bunun mümkün olamayacağını ona anlatınca, ikinci defa şaşır, çünkü ister liberal ister sosyalist her memlekette üniversite vesair devlet teşkilatları yaptıklarını satabiliyorlardı. O, muhakkak: «Ne yazık! Amerikalılar bu filmleri ve onların sanatını görmesi lazımdır» gibi söyledi. Sonunda bir çkar yol aklınıza geldi. Madem ki hükümet makamları «bu adama elinizden geldiği kadar kolaylık gösterin» demiştir, size de böyle yapmadınız. Üniversitedeki makamlara gidecek meseleyi anlattınız. Sonunda Amerika'da dağıtmak üzere iki saatten fazla silren altı film, Üniversite Los Angeles devlet kolejine bağlı olduğunu söyleyen bu ICF adlı tesise verildi. Pek iyili bir şey yapmışsamıza, her zaman bu kadar düz gitmemi diğer işlerinize dönmüştüm.

Az daha bu olayı unutacağınız sıradır, bir gün ICF merkezinden «Turkey» adlı İngilizce, güzel basılı 31 sayfalık bir broşür aldınız. Gözünüzdeki kapak üzerinde bir maddeye takıldı: «Bütün malzemelerin ticari hakları ICF'e aittir. Bunları ticari maksat kullanmak istiyenler fiyatlar için başvurmalıdır» diyor. (Bana bunları anlattığınızda bütün broşürleri okumuş olsaydım, konuşmamız muhakkak başka bir yola girecekti.) Bu maddesi görünce aklınızdan üç soru geçti: Bulaşma gelmiş halde sañduyun bir kaç İtihatçı kişi mi oldu? Üniversite rektörlüğünde kârşı bir tüccarın tercihanlı durumuna mı girdim? ICF anlaştığı gibi ise, bu filmleri ticari amaçla göstermek istiyenlerden koparabileceğine güvenmem, fakat o da ayrı bir ticari amaç taşıyorsa hanî telîf hakkımı? Siz bunları düşünenken sahnede ben geliyorum.

Kendim bu mektubun konusu dışında olmadığını göstermek üzere konuşmamıza geçmeden önceki de yazıyorum. Size gelmeden az önce Amerikan ve diğer yabancı firmalara araştırmalar yaparıp bir bîroda bulunuyordum. Orada ilk Türkçe hocam olasına bir nezaket ziyaretine gitmiştim. Onun yanında iken ICF'in aynı broşürü elimine verilmişti. O zaman hem şaşmış, hem derin utanç duymustum. Türkiye'ye karşı bu kadar ilgi gösteren bir testisten bu anla kadar habersiz kahşım pek fenomen gitmişti. Bu yolda düşüne dururken size gelmiştim.

Sabahattin Eyüboğluna açık mektup

İşini bilir bir Amerikalıya hediye edilen 796 bin lira!

Fay Kirby Berkes

Siz de ansızın aynı ICF hakkında benden bilgi sorunca büsbütün bozuldum. İmtiyanda kirik not almak istemiyen bir öğrencisi gibi, Türkiye'ye karşı bu kadar ilgi gösteren bir tesis hakkında bilgisizliğimi örtecek sözler bulmağa çalıştım. Siz, bu işe olan ilginizi açıklayıcaya kadar, Türkiye'de çok görülen hatalara ben de düştüm: broşür kapağındaki marca bana yabancı gelmiyordu. Hatta iyiliğinden ötürü söhret kazanan bir muvakkat tesisi de hatırlıyordu. ICF onun devam olabilir. Bilgim fazla olmamakla beraber, itimat verici bir tesis olduğu gibi karpak sözler söyledim. Bu lâfi ederken kendi kendimi hakkı çıkarmanın çalışıyorum. İçinden: «Yanlışım, eski vatandaşlar arasında Türk dostları varmış» gibi hükümleri de esirgemedim.

Fakat sizin hikâyeyinizi iştikçe kendime gelmeye başladım. O zaman: «Kabul olunan anlamda tesis mi değil mi, bilmiyorum; fakat Kanada'ya varır varmaz hukkâmda bilgi edineceğim ve size mektupla bildireceğim demedim, hâlârsınız.

Doğrusu, bu işin o zaman beş ya da dâkkâk bir islaçığını sanıyorum. Çünkü bu malumatı kimden alacağımı kafamda tespit etmiş bulunuyordum. Kanada'nın Millî Film Kurulu'nu bilirsiniz herhalde. Türkiye'deki Tevhid-i Târifat gibi bir kanuna bugine kadar ulaşamayan bu memlekette millî eğitim'in millîşîtiçîl fonksiyonlarına bazlarını yapmaça çalışır. Teşkilât bakımından köy enstitülerine benzer yanları var. Tecrübi, dokümanter, eğitici filmleri dünya çapında şöhret kazanmış olan bir devlet teşkilatıdır. Onda kuvvetli bir anti-semîtizm amacı vardır. Bir de australiyaz mümme resimleri cekebilir, çünkü fotoğrafları çok kuvvetlidir. Tabii her zaman onun tezîn kontrol etmek mümkün olmadı. Jan prensip olarak çektiği filmleri Kanadalı seyircilere sunuyoruz» diyerek bana pek manâh olan bir tânahâ yaptı.

Artan şüphelerimi anlattım. Meselein hem kendisi işi ile hem de Kurul'un yabancı memlekettelere görecek temsilcileri ile ilişiği olduğunu gördüğünden, Eğitim Başarı benden ICF'in broşürlerini göndermemi isted. Sonra bir mektupla öğrendiklerini bâldirdi:

Bazı ipuçları vardı, fakat bunlar hep ICF'in kendi kalemlerinden çıkmışydı. Epey zahmete katlandıkları halde, Millî Film Kurulu'nu kilitliphaneciler ve Eğitim Başarı ICF'in herhangi bir sözgeçenin geçirildiğini gösterecek bilgi edinememişlerdi. İddiaya göre, kurum 1957'de kurulmuştu. 15 kişilik bir kadrosu vardı. Sonde üç kere ticari mahiyettede sergi açmıştır. Los Angeles devlet kolejine kurum adına bir kez de bâzâr kitap verilmiştir. 1964'ten önce çekmiş olan ana kaynaklarında kayıtlı olmayan diğer bir tesis bu nu destekleyici olarak gösteriliyordu.

Gerek sizin, gerek benim merakımızı yâzışmak için artık bu araştırmayı uzatmamakla alâcalı zamanına deðinmediği kânaatına vardım. İşin içinde kanuni olmayan bir seyin olup olmadığı araştırmak ICF'yi tâsiye eden Türk makamlarında dûşer. Bîz sîndî buzuñ dâha ziyade Türk aydınları, ilgili direk tarafına dönelim ve zaten bu meseleyi size şzel olarak yazmayı böyle bir açık mektup şeklinde yazışımın asıl sebebi de budur.

Parzedelim ki ICF temsilcisinin hiç kabati yoktur; kabul edilim ki kurum kendini gösterdiği gibi bir kurumdur. Kendisi milletlerarası sekil ve rekâklerde boyasarak hiç bir güçlüğe rastlamadan Türkiye'ye kadar girmiştir. Sizden bir Türk vatandaşına bâzâr devâva verilemeyecek bir seyi almıştır. Sizden aldıklarından fazlasını da devlet kurumlarından bedava almıştır. Bir çok fotoğrafılar da elde etmiştir ve İhtimal ki bunların çoğununu bedavadan devlet makamlarındaki koleksiyonlardan elde etmiştir. Bir de Nezih Neyzi adlı başarılı bir iş adamının hayatı; İzzet Sabah adında meşut bir işçinin ailesine; İrfan Dömez adında bir memurun, Hasan Ocak adında bir kapıcının, Şenol adında «mireffet» bir çiftçinin, Çel muttarının, «Semîz» adlı bir köylünün hayatı, gelir ve geçimlerine, din hayatlarına alt 35 mm.lik diapositifler var. İhtimal ki yalnız bu malzemeye bir miktar masraf edilmiştir. Teşekkür hepse üzerinde mülkiyet hakkı iddia ediyor, bunları alıp veya kopya edip gösterecek olanlardan bir kazanç elde ediyor. Bir tesis olduğu için belki de bu kazanç fizerinden vergi de vermeyecek.

Bunlardan sadece İstanbul Üniversitesi ile ilgiliydi. Kâfî deyilekten, ICF'e ana servet olarak gelen filmler üniversiteye, yâni onun bütçesini besileyen halka kaça malolmuştur? Kanadâya nazara işçilik ucu; fakat itâh edilecek makine, film, lâmbalar vesaire daha pahâh. Bir de Türkiye'de maliyyete hesap edilmiş dövizden burslara kadar başka masraflar var. Şu halde, Kanada Film Kurul'unun el cedvelini kullanırsak pek hatalı bir maliyet tahmini olmuyacaktır. Bu Kurul'e göre, 1 da-

kikalık renkli film maliyeti 920 dolar ve ya 9 bin Türk lirasıdır; beyaz-siyah film onun yarısı kabul edilir. Üniversitenin ICF'e hediyesi 45 dakika renkli, 110 dakika siyah-beyaz film. Yâni değeri 796.500 Türk lirası olan bir hediye. Bunun yarısından fazla dövizli masraflar teşkil eder. Yâni kullanılan malzeme Amerikan alımı ise, toplam 120 bin dolarlık bir servet Amerikalılarla verilmiştir!

1000 Türk vatandaşının yıllık geliri para hasna malolan, Amerikalılarla Türkiye'yi başarılı Kolej mezularından, müreffeh memur, çiçî ve işçilerden mürekkep, yâbancı eğitim ve yardım ile kalkınan bir memlekêt gibi göstererek aldatacak olan, üstelik bundan kazanç da sağlayacak olan bir kuruma yapılan böyle hediyelerin suçluslu aydınların durmadan söz ettiği Haci Ağa, gerici, cahil halk mıdır? Bunu sormak istiyorum. Nerede bu işte Haci Ağa ve Gerici, Eyleboğlu?

Kavgada yunruğun hesabı olmaz, unutma. Hepimiz, bütün aydınlar bu yumrukla ugryabiliriz. Meydanda aydınlardan başkası yoktur bu işte. Dürüst bir alıcıyı bile ahlâksızlaşdırın böyle hediyelerin ve ricileri, Türkiye'nin kalkınma ekonomisinde oynadıkları olumsuz rolü hesaplayacaklar mı?

Obîl tarafa geçelim. Eğitim Başarı: «Tam anlamda biz kâr aranmayan bir kurul değiliz. Bütçemizi onaylayan parlamento bize karşı iyî davranışını; fakat mîmâkin oldugu kadar yükseli olmamızı bekliyor. Onu için eğitici film yapım ve satışından kâr sahibiz. Yâni 92 US dolârlarına satıldığımız 15 dakikalık renkli filmler bize kâr bırakıyor» demiştir. ICF'in filiyatı ise 110 dolardır. Yâni Kanadalı Kurul'a nazaran yüzde ondan fazla kâr ediliyor böyle satışlardan (Amerikada bankadan borç alırsınız faizi yüzde 6-7 dir.) Tabii bu filmlerin yapımı ICF'in değil. İdare masraflarını vergi muafiyetinde kapatıyor için ICF, her hâla beraber «satın alındı» filmleri kopya etmek için sadece 30-35 dolarlık masrafa giriyor. Yâni bir sefer satışa 80 dolarlık kâr edinecektir. Bu hesaba göre İstanbul Üniversitesi tefeciliğin destekleyicisi, hâta kaynağı oluyor. Bu Haci Ağa'lı değilidir de nedir?

ICF dolayısıyla aştığımız bu konu burada kalsaydı, bence sadece korkunç bir ders olurdu. Fakat daha neier var? ICF broşürü New York'taki Türk Haberleşme Ofisi tarafından yapılmış üç film; binden fazla 35 mm.lik diapositif; Ankara'dan Türk müziği; 73 kadar izahlî 35 mm.lik diapositif takumları ilân ediyor. Buuların ne kadar «hedîye» olunmuştur? Bu hedîye'leri yapmak için Türkiye'ye kadar borca girmiştir? Anlaşıldığına göre, elimizdeki broşür bu ICF'in ilk yayını. Acaba bu ICF yahut Amerikan hayrazaundan faydalannak için kurulan daha kaç tane ICF, Türkiye'den bedava sağladığı «hedîye»leri Iran, Pakistan, Afganistan vesaire gibi memlekettelere geçip onlara bu hediyeleri göstererek onları da kafes koymustur?

Bunlar yapımıssa, ICF'leri bâmlardan kabahatli bulacak mıyz? Kim onlara bütün kapıları açan tâsviyeleri veriyor? Zincirin halkalarını kimler kuvvetlendiriyor? Kim bâzâr: «Türkiye'ye hazineyi açıksa istediginizi koparır» der gibi bol keseden hediyeler saglıyor?

ICF'in böyle amaçlarla hâreket eden bir kurum olduğunu karîyen düşünümlüyorum. İmkân bulsaydı aldığı malzemelerin parasını verecek, bâmlardan normal kazanç elde etmek gibi meşru bir sey yapmayı olacak. Fakat bu vesile ile akılma gelen spekülatif bir problemi de çözmeğe çalışım. Mesela, ICF'in yaptığı, birinin akına gelse ve Türkiye'de elde ettiğini elde etmek için Amerikan pasaportlu, fotoğrafçılıktan biraz anlıyan, istediği gibi tâvârını değiştirebilen biri çıkışa, acaba yâturum olarak ne kadar paraya ihtiyacı olacak? Hesâhima göre, bu sahada Türkiye'yi dolandırmak ve Amerika'da bir meslek sağlamak için lâzım olan risk parası birkaç adresli kägit bastırmak, bir iki fırça, bir miktar arabâ boyası masrafından başka bir sey değildir!!

Akıma bir soru daha geliyor. Türkiye'yi tanıtmak için dışarıya, özellikle Amerika'ya bu kadar aydın gidiyor, devle: he-sabına. Bâmların masraflarına ilâveten, şimdi bu ICF gibi özel «sekâr» e atı Türkiye tanıtıcılardan özel teşebbüslerinden acaba ne faydalara sağlanacak Türk ekonomisine? Siz ne dersiniz bilmem; fakat ben kendi besabımı «barbar Türk» ü tanıtın Hollywood filmlerini, bu «Nezih Neyzi», «İzzet Sabah» 1 ICF filmlerinin «dostça» tanıtımalarına tercib ederim. Çünkü kapâkanlık cehaletin eseri olan seylerle uğraşmak, bir hikâyeyin de gösterdiği gibi, alacakaranlık işlerin mahsûlî olan zararlılarla karşı zedîr almaktan daha kolaydır. Hoşça kal. Reis!